

Hoepertingen (Hubertingis) en de Heren van Heeswijk

door

Nico van Dinther © 2016

Inleiding:

Donatus, diaken te Metz, schreef tussen 784-791 in opdracht van Angilrannus, aartsbisschop van Metz (768-791), de "Vita Trudonis Confessoris Hasbaniensis".¹ Trudo was de zoon van Adela en Wicbold, een grootgrondbezitter, geboren omstreeks 630 in Zerkingen (Sint-Truiden) en overleden in 693 te Sint-Truiden. Verhaald wordt dat hij bij een bezoek aan een verwant van zijn vader "cognatus etiam venerabilis patris", die woonde in het dorp "Amburnia" (=Emmeren/Hoepertingen)², en met deze verwant ging wandelen in de boomgaard, "Trudo et cognatus eius deambulabant in pomerio"³. Trudo sprak tot hem "Oh, mijn vriend, hoe prachtig zou deze plek zijn, als er water nabij was" en deze zei "Dat klopt, vader". Hierop groef Trudo met zijn staf ter plaatse een opening en toen hij zijn staf terug trok begon er een brede stroom water te vloeien, die ook wegens de nood van de inwoners van dat dorp tot op de dag van vandaag rijkelijk vloeit. Ter nagedachtenis van dit mirakel werd er door de verwant een kapel gesticht "oratorium...construxit".⁴ Uit deze vermelding blijkt dat te Emmeren in de Merovingische-Vroeg-Karolingische tijd een kerk (kapel)⁵ heeft gestaan in de buurt waar eens een verwant van Wicbold woonde. Deze behoorde gezien de afkomst van de vader van Trudo tot de plaatselijke elite.⁶

Reconstructie Merovingische dorp te Marle-sur-Serre, www.museedestempsbarbares.fr

¹ litt.: W. Levinson in: Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum rerum Merovingicarum 6 (Hannover), 1913, blz. 264-273. A.Paquay, Amburnia et la source miraculeuse de saint Trudon, bulletin de la Société d'Art et d'Histoire du diocèse de Liège, 1903 band 14 blz. 251-26.

² Zie voor bronvermeldingen: Maurits Gysseling, Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226), 2 delen, 1960, deel I blz.317.

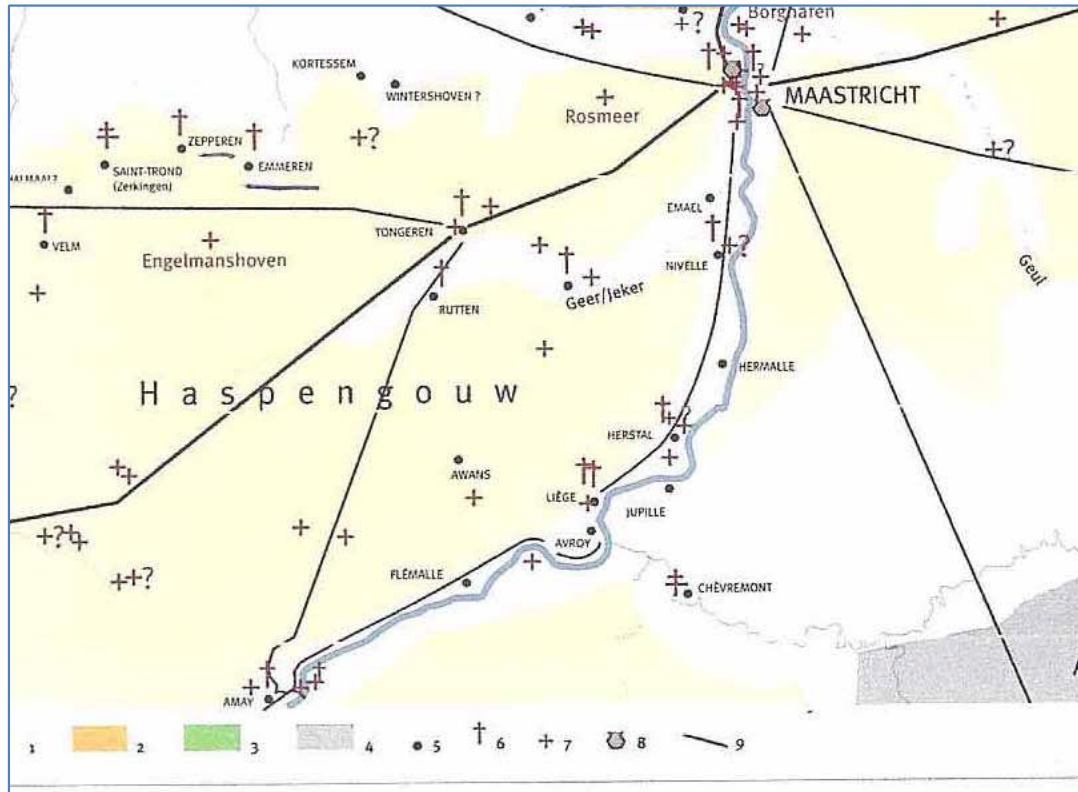
³ Een zeer vroege vermelding van fruitteelt in deze streek.

⁴ Levinson, blz. 289-290.

⁵ Recente literatuur: Frans Theuws, Das mittlere Maastal und wie es zu einem Kerngebiet des Karolingerreichs wurde, tabel blz. 205 met vermelding Emmeren. in: Karl Charlemagne Der Grosse Orte der Macht, im Auftrag der Stad Aachen herausgegeben von Frank Pohle, Sandstein Verlag, april 2014. Frans Theuws, Cultus, bezit en macht in de Vroege Middeleeuwen in: Limburg een Geschiedenis, deel 1 tot 1500, uitgave LGOG, Maastricht 2015, blz. 175-177.

⁶ Gezegd moet worden dat de afstamming van Trudo zeer legendarisch is en niet gebaseerd op contemporaine bronnen, zo ook over zijn geboorte-en sterfdatum. Litt:o.a..Georgio Sarens;Vita Sancti Trudonis Confessoris, Leuven, juni 1540; Fr. P. Servatius Dirks, de Heilige Trudo van Serckinge, Hasselt 1854, eerste hoofdstuk.

In een ander exemplaar van de vita Trudonus wordt vermeld “Emmerenbos” (silva nomine Imbrika).⁷ Tevens wordt vermeld Amburiam id est Embre.⁸ Het in de buurt liggende Zepperen (Septimburias) wordt eveneens vermeld in de Merovingische-Karolingische tijd met een kerk (784-791).⁹

Detail kaart F.Theuws, blz.205.: nr. 5 = plaats uit oorkonde bekend in Merovingische- Karolingische tijd, 6 = kerk.

Een andere vermelding van Emmeren n.l. als “Ambron” komt voor in het archief van de Benedictijner abdij Sint Vaast (Vedastus) te Atrecht (Arras) in Noord-Frankrijk.¹⁰

In deze valse oorkonde uit de twaalfde eeuw, pretenderende te zijn uit ca. 685, wordt ingegaan op het verzoek van de monniken van Nobiliacus (heuvel waar later de abdij van Sint-Vaast gebouwd is), aan koning Theoderic III betreffende de bevestiging van zijn schenkingen van goederen rond 680-685 aan hun klooster. In deze opsomming wordt vermeld de kerk “in pago Hasbanio (Haspengouw), Ambron(=Emmeren)”. In een oorkonde van 30 mei 876 wordt door keizer Karel (de Kale) de schenking aan de abdij van Sint-Vaast bevestigd.¹¹

Opvallend is dat later de kerk van Hoepertingen, die dateert uit de 11^e-12^e eeuw, als patroonheilige Sint-Vedastus heeft. Het is de enige parochie in het diocees van Luik die Sint Vaast als patroonheilige heeft. Ondanks dat de oorkonde een vervalsing is zal wat betreft aan de vermelde plaatsen wel een mate van zekerheid gegeven mogen worden.¹² Wellicht bezaten de graven van Loon later de advocatuur van de bezittingen van de abdij van Sint-Vaast van Atrecht te Emmeren/Hoepertingen. Later in de 13e eeuw zien we dat zij toestemming geven aan hun leenmannen, als leenheer van de

⁷ London, British Museum nr. 16974 fol. 115ro, plm. 1050 kopie, eind 11e eeuw. MGH, scriptores, ex miraculis S. Trodonis auctore Stepelino, blz. 823.

⁸ Liège Bibliothèque de l'Université, nr. 225, fol. 165vo, 2e helft 12e eeuw.

⁹ Gyseling deel II blz. 1100-1101, Theuws tabel blz. 205.

¹⁰ Archives départementales du Pas-de-Calais, fonds de l'abbaye Saint-Vaast d'Arras, inv. nr. H 4/1. Copie du XIIe siècle, sur parchemin, reproduite en forme de diplôme, mais il n'y a aucune signature. Litt. dMHG Band Diplomata Urkunden DD Merowinger, 1871, Diplomata spuria (valse oorkonden) nr. 76.

¹¹ Jos Coenen, Limburgse Oorkonden, deel IV, nr. 3856.

¹² Paquay, 1903, blz. 261-264. Veel plaatsen genoemd in de oorkonde worden later door de abdij van Sint-Vaast afgestaan.

tienden en het patronaatsrecht van de kerk van Hoepertingen, om deze te verkopen aan de abdij van Herkenrode. Zo zal mogelijk de cijnshof te Emmeren door de abdij van Sint-Vaast overgedragen zijn aan de abdij van Sint-Truiden.

Koning Theoderic (654-691) was een zoon van Clovis II en Bathilde, hij huwde voor de eerste maal met Clotilda de dochter van Ansegisel (zoon van Arnulf van Metz) en Begga van Landen (dochter van Pepijn van Landen) zij werd op 5 juni 692 begraven te St. Vaast, en mogelijk voor de tweede maal met Amalberge dochter van Wandregisis en Farahild, uit het laatste huwelijk mogelijk een dochter Chrotlinde die trouwde met Lambert II, graaf van de Haspengouw. Theoderic en zijn vrouw zijn begraven in de abdij van Sint-Vaast.¹³ Volgens de traditie zou de vader van Trudo, afstammen van de Merovingische koning Chilperic en zou zijn moeder, Adela, een nicht zijn van Pepijn van Landen, die sinds 622 als hofmeier Austrasië bestuurde.

Motte (Tombe) van Pepijn van Landen

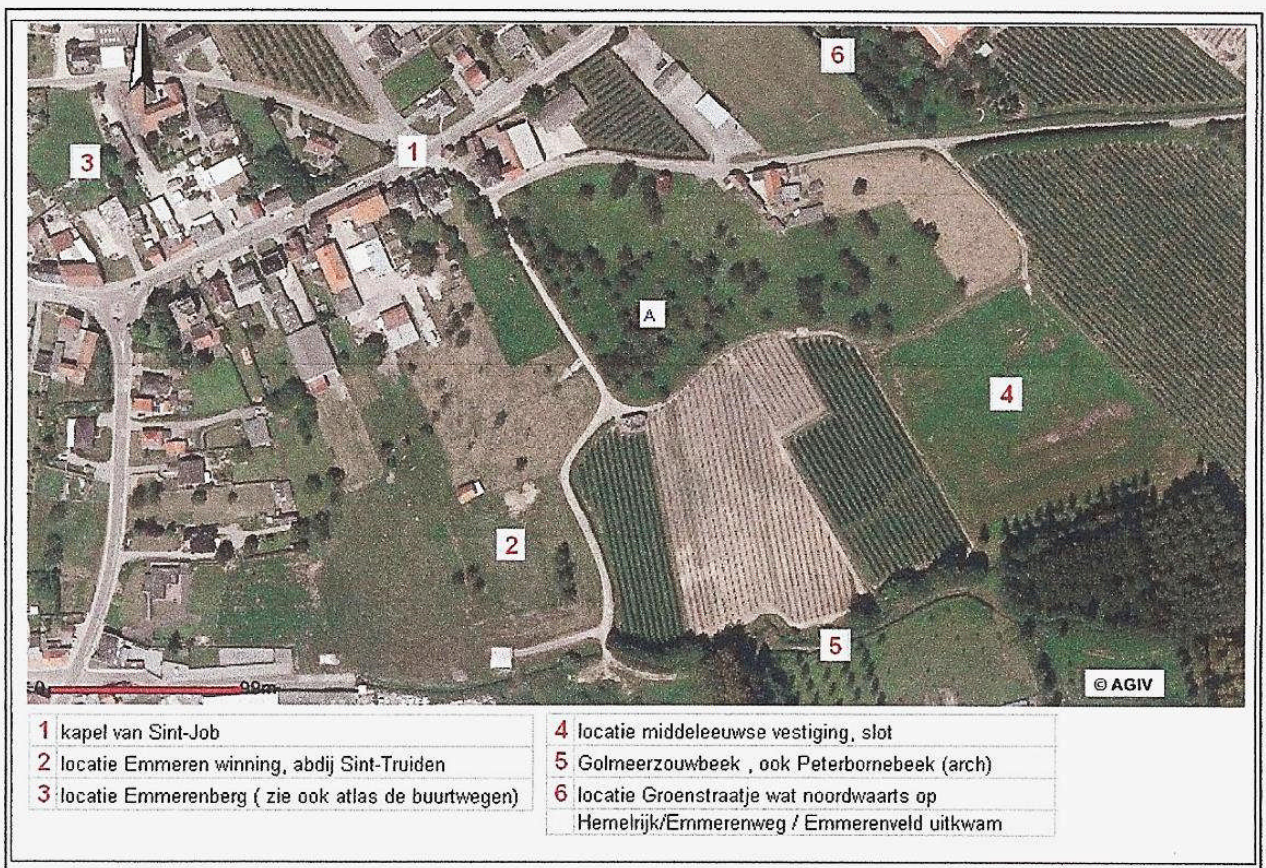
Verhaald wordt dat Wibold een rijk man was met veel bezittingen zo ook in "Sarchinium", Zerkingen, in de Haspengouw de plaats waar Trudo geboren zou zijn. Adela had in dezelfde streken een erfgoed Salehem, Zelem, geheten. Deze laatste plaats wordt in verband gebracht met ene "Saleghast" een van de opstellers van de "Lex Salica", het Salische wetboek. Adela zou overleden zijn in 644 en is begraven in het dorp Zelem, haar relieken zijn bewaard, een deel te Zelem naast het hoog altaar en een deel te Sint-Truiden. Wibold zou overleden zijn in 645 en begraven zijn in de kerk van zijn eigengeërfde villa, die naar hem Wibekem, Webbekom, wordt genoemd.

De in het voorgaande verhaal genoemde verwant van de vader van Trudo te Emmeren zou de rechtsvoorganger geweest kunnen zijn van de Heren van Emmeren, die daar een burcht gesticht hebben.

Sint Trudo

¹³ Wikipedia.

Een motte kasteel (foto: Kees Nieuwenhuijsen)
(Het gereconstrueerde mottekasteel in Luetjenburg, Noord-Duitsland)

De nu nog bestaande Sint Jobskapel zou de opvolger kunnen zijn van de hiervoor genoemde kapel. Tijdens de verbouwing in 1957 werd langs de binnenzijde van de kapel boven in de rechterwand een vierkanten zandsteen gevonden die het jaartal 1113 draagt. Bij de dichtgemetselde ingang in de zuidgevel bevindt zich een steen met het jaartal 1170. In de nabijheid ligt tevens de mogelijke locatie van een vroege burcht in de vallei van de Golmeerzouwbeek, een zijbeekje van de Herk.¹⁴

Sint Jobskapel en vochtplek op de vloer
(zie de bron uit het mirakel van H. Trudo)

Sint-Vedastus

Sint-Vedastus predikt de heidenen

Iets ten Zuiden van Sint Truiden (Zerkingen), Zepperen en Emmeren liep een oude Romeinse weg naar Tongeren en verder naar Maastricht. Dit gebied heeft sinds de Romeinse tijd een continue bewoning gekend¹⁵ waar de plaatselijke elite, van adellijke afkomst, zich vestigden en mogelijk aan de plaats waar zij woonden hun naam ontleenden, zoals b.v. Van Emmeren en later Van Hoepertingen. Over het geslacht Van Emmeren is uit contemporaine bronnen bekend vermeldingen van Egidius van Emmeren ridder uit 1227 en 1237¹⁶, hun woonplaats (burcht) heeft mogelijk gelegen op de locatie zoals op bovenstaande foto weergegeven onder nummer 4.

¹⁴ Vriendelijke mededeling en foto's van Luc Wijnants te Hoepertingen.

¹⁵ Scherven uit de Romeinse tijd zijn bekend uit Hoepertingen volgens mededeling Luc Wijnants.

¹⁶ Coenen Limburgsche oorkonden I, nr. 946, II nr. 1157, deze laatste vermelding zal vermoedelijk betrekking hebben op de eerste met een foute datum 1237 m.z. 1227. De naam Egidius komt niet veel voor, bekend is een Egidius van Duras †v 1179 deze heeft twee broers Conon en Peter en 2 zussen Gerberga en Clarita. (bron Documents—Heylisseem, T XXIV p. 205)

Links Bulle (zegel) van Paus Clemens IV (1265-1268) gevonden op plaats A, zie bovenstaande afbeelding luchtfoto, rechts gave afbeelding van het zegel van Paus Clemens IV.

Van deze paus is een oorkonde bekend van 27 november 1267. Hierbij bevestigt hij de schenking van abt Willem aan de begijnen te Sint-Truiden.¹⁷

De abdij van Sint Truiden bezit, volgens de inventaris van deze abdij, in 1513 cijzen te Emmeren ook is een lijst uit 1588 aanwezig.¹⁸ Het stuk uit 1513 vangt aan met het opschrift: "Dit is den chys vanden hof van Emmeren" en omvat 107 posten. Achterin wordt de twist beschreven tussen Jan van Mierlo, proost van de abdij van Sint-Truiden, opzichter/rentmeester en bewaarder van de hof van Emmeren, en Lodewijk van Diepenbeek, zaliger nagedachtenis, waarvan op 20 december 1360 melding gemaakt wordt in tegenwoordigheid van zijn zoon Hendrik van Diepenbeek met wie de twist wordt opgelost.

A. J. A.

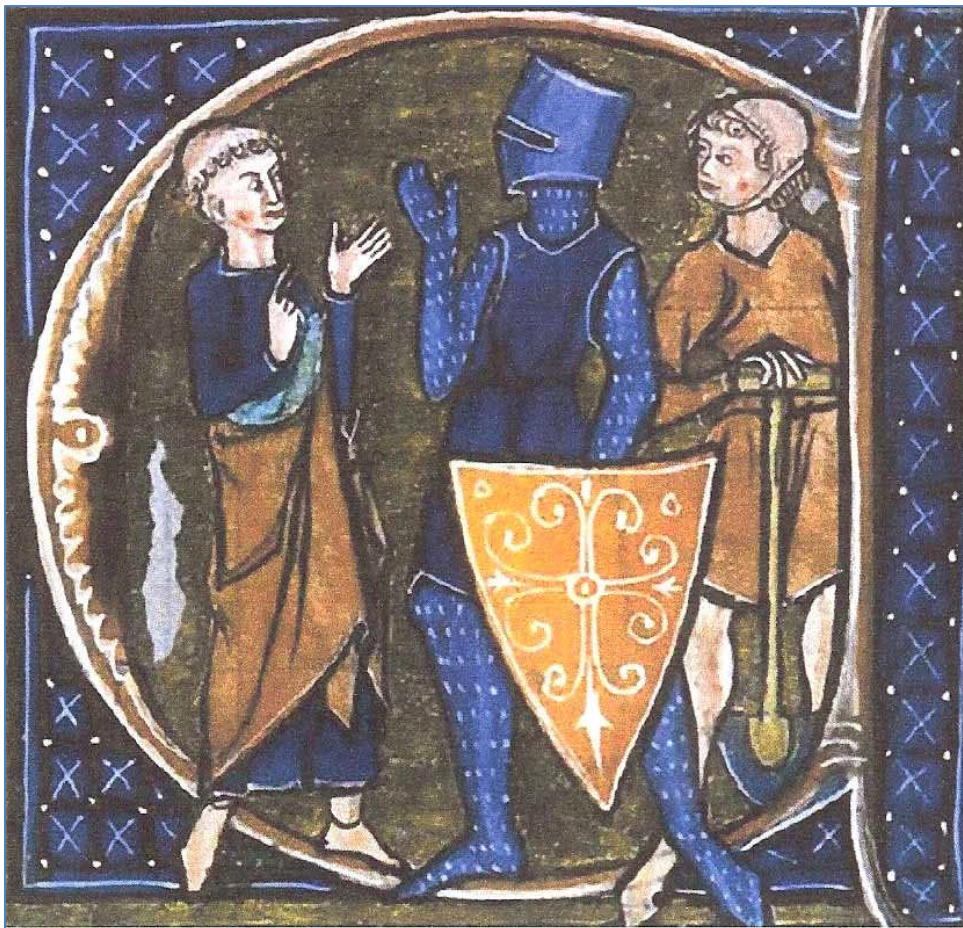
Dit is den chys vanden hof van Emmeren	
In den aersten dat collegium van rotssum	iiij s
Omte kelberichte altaer van Lindich	xxviii s
Der heylighe gheest van hupfinge	v s
Der rotidien van Loen	xxiiiiij s
Der hoff van Euderronden	viiij s
Der pyfanne van herkenroede	i luid
Omte kashinen altaer van goetun	iiiiij s
Der brow van herkenroede	xxv s
Der furmarie van sint agneten	xxv s
Onser vrouwen altaer van hupfinge	iiij s ropi
Onser vrouwen altaer van goetun	xx s

¹⁷ Rijksarchief Hasselt, oorspr. op perkament, hoogte 230 mm, plica 31 mm, breedte 345 mm, loden zegel van de paus. Regestenlijst der oorkonden van het begijnhof te Sint-Truiden (1285-1741).

¹⁸ Michel van der Eyken, Het archief van de benedictijnenabdij van Sint-Truiden, deel I - inventaris, Brussel 1985, inv. nr. 799

Vermeld worden o.a. Inden eersten dat College van Kortessem, de Heilige Geest van Hubertinghen, onzer vrouwen altaar van Hubertinghen, de Vrou (=abdis) van Herkenrode, jonker Raes van Grevenbroeck en nog vele anderen. Hieruit valt op te maken dat de heer Van Hoepertingen op dat moment Raes van Grevenbroeck, en de abdis van Herckenrode cijns moesten betalen aan de hof van Emmeren. De abt Guillaume de Ryckel (1249-1272) maakt al melding van het bezit van de cijns hof van Emmeren in het bezit van de abdij van Sint-Truiden. Hij vermeldt 7 bunder in het bos van Emmeren. Onder de cijns hoven ressorterende onder het hof van Vliermael wordt genoemd: "van den abt van Sintruyden tot Emmeren op de Bilter bij Hoepertingen". De Bilter is volgens Paquay de naam van de boerderij waar de cijns hof zich bevond. (zie nr. 2 op de luchtfoto) Wijnants is van mening dat de Bilter de plaats is van de huidige kapel van Sint-Job, dus het voormalig oratorium. (zie nr. 1 op de luchtfoto) Het toponiem betekent volgens Vic Mennen "de plaats van het beeld". Uit nog vroegere tijd zijn geen gegevens bekend maar verondersteld mag worden dat deze verplichting van cijns betalen een oude traditie zal hebben en de hof van Emmeren het belangrijkste hof van oudsher was. De som van de verschenen cijnsen zijn in de 15^e eeuw: 5 Rijnsse guldens, 12 stuiver en 1 oort.

Te Helshoven richt ca. 1254 Gerard, broer van Arnold IV graaf van Loon, een priorij-hospitaal op voor doortrekkende pelgrims bediend door Hospitaalridder van Sint-Jan (Johannieterorde, later de Maltezer ridders, herkenbaar aan het achtpuntig kruis). In 1317 verkopen deze al hun goederen in Helshoven aan Goswijn commandeur van de Duitse Orde te Bernissem (Sint-Truiden).¹⁹

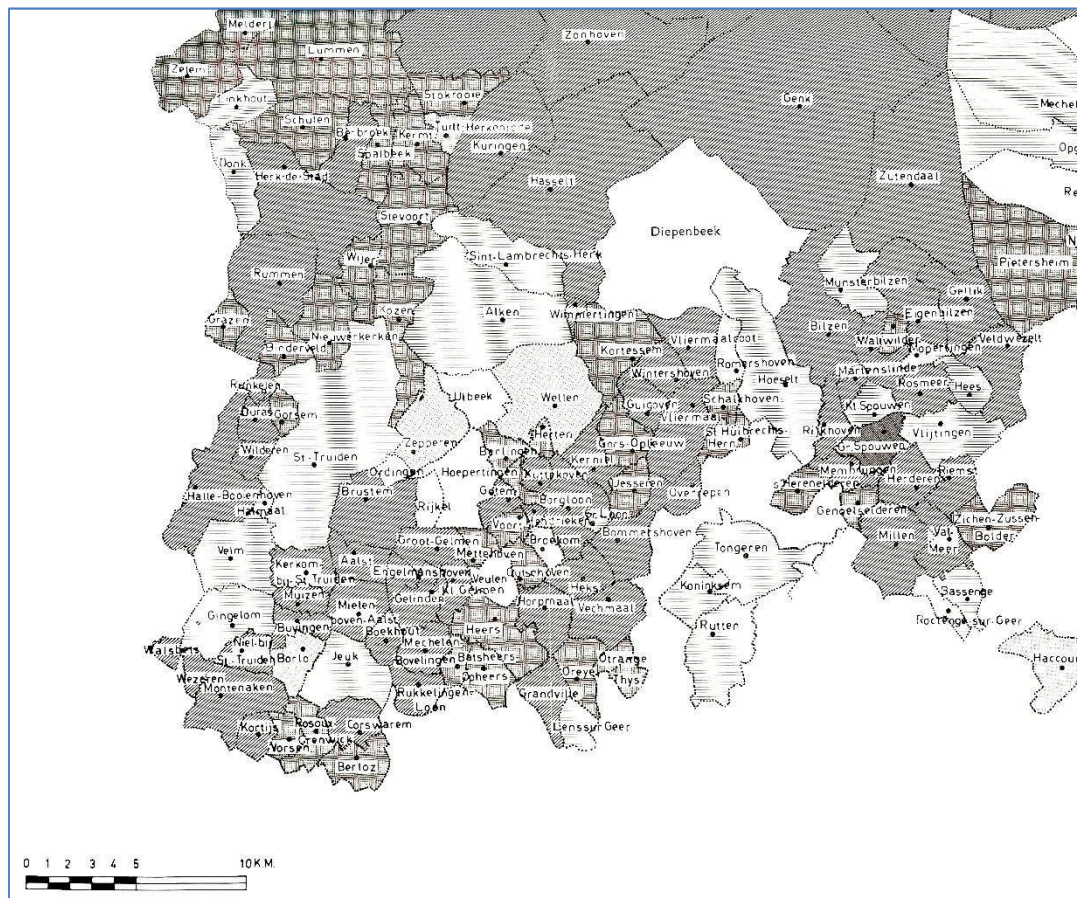

Hospitaalridder Johannieterorde

¹⁹ www.Wikipedia Kapel van Helshoven met bronvermeldingen.

Voorzichtig kan gesteld worden dat de oudste naam Emmeren is geweest die later overgegaan is in Hubertingis (Hoepertingen). De naam Hubertingis zou betekenen "bij de lieden van Huguberht (Hubertus?)."²⁰

Hoepertingen komt op de kaart van omstreeks 1300 niet voor als behorende tot het graafschap Loon, ook o.a. Diepenbeek behoort er niet toe.²¹

Detail kaart Graafschap Loon ca. 1300

De heerlijkheid Hoepertingen blijkt op enig moment in het bezit te zijn gekomen van de Heren van Heeswijk in Brabant. Diepenbeek is in 1226 door Lodewijk heer van Diepenbeek in leen opgedragen aan de hertog van Brabant, latere leden van dit geslacht worden ca. 1350 leenman van de heerlijkheid van Hoepertingen (zie verder daar). Zoals boven vermeld betekent de naam Hubertingis, "van de lieden van Hubert". Uit 1196 is een Hubert van Heeswijk bekend.²² Hij is dan getuige in een oorkonde betreffende de schenking van Albert van Dinther aan de abdij van Berne, medegetuigen zijn o.a. Dirk van Herlaer en Willem graaf van Megen. De kerk van Hoepertingen wordt reed vermeld in 1139 zodat deze Hubert uit 1196 het niet kan zijn. Echter al ca. 1076-1099 is er sprake van een Albert van Heeswijk en zijn broer Dirk als getuigen vermeld in de oorkonde betreffende de schenking van gravin Adelheid van haar landgoed Ortina (Orthen). Medegetuigen zijn dan ook een Dirk van Herlaer en zijn zoon Poppo.²³ Van genoemde Dirk van Herlaer en zijn zoon Poppo is aannemelijk gemaakt dat zij afstammen uit de graven van Loon.²⁴ De genoemde Albert en Dirk van Heeswijk behoren tot de voorouders van Hubert van Heeswijk, hoe de afstamming loopt is niet bekend er zou tussenliggend een Hubert bekend kunnen zijn waarnaar de Hubert van 1196 is vernoemd. Gegeven is dat de Van

²⁰ Maurits Gysseling, toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland, deel I, 1960, blz. 501. St.- Hubert de apostel der Ardennen ca. 703-705 bisschop van Tongeren-Maastricht, Dr. J van der Schaar woordenboek van voornamen, Het Spectrum Utrecht/Antwerpen 1964, blz. 212.

²¹ Dr. J. Baerten, Het Graafschap Loon (11de – 14de eeuw), Van Gorcum – Assen, MCMLXIX, kaartje als bijlage: Het graafschap Loon c.a. 1300. De witte gebieden zijn vreemd gebied.

²² Dr. H.P.H. Camps, Oorkondenboek van Noord-Brabant (OBNB) tot 1312, deel I.1, nr. 85.

²³ OBNB I.1 nr. 32.

²⁴ H. Verdonk, De herkomst van de heren van Herlaer, in De Brabantse Leeuw jaargang 49-3, 2000, blz. 133-143

Herlaers, de Van Heeswijks en Van Megens elkaar kenden. Onderlinge huwelijken zijn dus niet uitgesloten en mogelijk is een dochter uit de Van Herlaers getrouwd met een Van Heeswijk of een Van Megen. Genoemde geslachten blijken later gegoed te zijn in het gebied van Heeswijk en Dinther. Van de graven van Megen is bekend dat zij op enig moment leenheer zijn van de heerlijkheid Heeswijk. Daarnaast is Dirk graaf van Megen in 1223 te Hoepertingen bekend als leenman van de graven van Loon voor wat betreft de tienden daar. Dirk van Heeswijk en zijn broer Ricold zien in 1267 af van hun rechten op de tienden en patronaatsrecht van de kerk te Hoepertingen. Ook hier zegelde Dirk van Herlaer als getuige de oorkonde mee. Gedacht zou kunnen worden dat een Van Herlaer, afkomstig uit de graven van Loon, als gift bij het huwelijk van een van zijn dochters met een Van Heeswijk of Van Megen, uit allodiaal bezit de heerlijkheid van Hoepertingen gegeven heeft. Opmerkelijk is dat de latere Van Herlaers en de Van Heeswijks het zelfde wapen voerden, de tweezijdig gekanteelde dwarsbalk.

Uit geen bekende contemporaine bron is duidelijk dat de graven van Loon de Heerlijkheid van Hoepertingen bezaten, wel bezaten zij, mogelijk na usurpatie, als mogelijk voogd "advocatus" van de abdij, uit het bezit van de abdij van Sint-Vaast te Atrecht, de tienden en het patronaatsrecht van de kerk van Hoepertingen en mogelijk de cijns hof te Emmeren. De tienden en het patronaatsrecht van de kerk kwamen later toe aan de abdij van Herckenrode, en de cijns aan de abdij van Sint-Truiden.

Hoepertingen behoorde samen met Veulen, Rutten, Rotem, Mopertingen en Nerem liggend in de huidige Belgische provincie Limburg tot de zogenaamde "redemptiedorpen".²⁵ Voor de hand ligt een gezamenlijke herkomst van o.a. de genoemde redemptiedorpen uit Pippinidisch of Karolingisch rijksgoed.²⁶ Wanneer deze dorpen behoorden tot de zgn. Vroenhof van Maastricht is niet duidelijk, sommige worden al vroeg genoemd.²⁷ Hoepertingen wordt niet genoemd maar kan er wel toe behoord hebben.

Genoemde redemptiedorpen vormden een regelmatige bron van twist tussen de hertogen van Brabant, de bisschop van Luik en de graven van Loon en hun latere rechtsopvolgers en duurde tot het eind van de 18^e eeuw. De oorsprong van de twist is mogelijk terug te voeren tot juli/augustus 1202.²⁸

Koning Otto IV, zoon van de Welf Hendrik de Leeuw en diens tweede echtgenote Mathilde Plantagenet, dochter van Hendrik II van Engeland, werd op 12 juni 1198 in Aken gekroond tot koning van het Duitse Rijk. Hij moest echter de strijd aanbinden met zijn tegenkandidaat de Hohenstauffer Filips van Zwaben. In die strijd was het van belang dat hij zoveel mogelijk belangrijke aristocraten aan zich bond. Twee van die personen waren de hertog van Brabant Hendrik I en de graaf van Gelre Adolf I. Deze beiden waren in een regelmatig terugkerende strijd verwickeld en Otto IV had er belang bij de twee rivalen met elkaar te verzoenen en zich aan hem te verbinden. Hij riep beiden in juli/augustus 1202 te Maastricht bij elkaar en bracht een overeenkomst tussen de twee tot stand.²⁹ Om Henrik I aan hem sterker te verbinden beleende hij de hertog met o.a. de stad Maastricht en het kapittel van de Sint-Servaas daar. Aan dit leen was tevens de Vroenhof verbonden waarbij mogelijk ook de hiervoor genoemde redemptiedorpen behoorden w.o. Hoepertingen. Al deze plaatsen waren voor de hertog van belang i.v.m. met de door hem gewenste veiligstelling van de aloude handelsroute tussen Gent en

²⁵ Redemptie betekent afkoop of aflossing. Deze dorpen betaalden jaarlijks een vast bedrag aan schatting om de aan hen opgelegde verplichting tot onderhoud van het garnizoen van Maastricht af te kopen. Bron: R.A.W.J. Hacking, Het middeleeuwse grondbezit van het Sint-Servaaskapittel te Maastricht in de regio Maas-Rijn, Regionaal Historisch Centrum Limburg, 2006, blz. 212.

²⁶ Hacking, 2006, blz. 218.

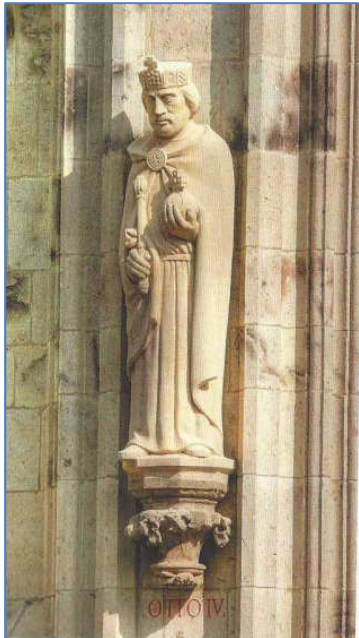
²⁷ Joachim Deeters, Servatiusstift und Stadt Maastricht, Untersuchungen zu Entstehung und Verfassung, Ludwig Röhrscheid Verlag, Bonn, 1970, blz.88-89.

²⁸ Zie voor deze vermeldingen: G.W.A. Panhuysen: Maastricht door Koning Otto IV in leen gegeven aan hertog Hendrik I van Brabant, in zijn dissertatie Studien over Maastricht in de dertiende eeuw, Groningen Rijksuniversiteit, 1933, blz. 9 e.v. De oorkonde zelf is niet overgeleverd maar afgeleid van de latere bevestigingsoorkonden.

²⁹ G.Smets, Henri I Duc de Brabant 1190-1235 (Bruxelles 1908), 97-100. P. Schiffer, Die Grafen von Geldern im Hochmittelalter (1085-1229) (Geldern 1988), 248-255.(vriendelijke mededeling drs. Bas Aarts); Dr. Richard Knipping, Die Regesten der Erzbischöfe von Köln in Mittelalter, zweiter Band 1100-1205, Bonn. P. Hanstein's Verlag 1901, nrs. 1617, 1618, 1619. *MGH*, scriptores Rerum Germanicum in usum scholarum, Chronica Regia Coloniensis, Hannover 1880, ed. Georgius Waitz, blz. 171-172, 200. Digitale Bibliotheek-Münchener Digitalisierungszentrum, blz. 66-67, Otto IV, sept. 1202, Reg. 4. Litt.: prof.dr. W. Jappe Alberts, overzicht van de geschiedenis van de Nederrijnse territoria tussen Maas en Rijn, plm. 800-1288, van Gorcum-Assen, 1979, blz. 116-117. Voor een overeenkomst in juli 1202, zie noot 29 blz.34-35.

Keulen over Maastricht³⁰. Later werd deze belening nogmaals bevestigd door Filips van Zwaben op 12 november 1204³¹ en door koning Frederik II op 2 september 1214³².

Op grond van het voorgaande mag aangenomen worden dat al in juli/augustus 1202 Hoepertingen mogelijk een leen zou kunnen zijn van de hertog van Brabant Hendrik I. Hendrik I zal op zijn beurt dit leen weer hebben gegeven aan mogelijk de graaf van Megen, die op zijn beurt ook leenheer was van Heeswijk.

Graftombe hertog Hendrik I van Brabant Sint-Pieterskerk te Leuven

³⁰ G.W.A. Panhuysen, De politieke verhoudingen tussen Brabant en Gelre in het Maasdal gedurende de eerste helft van de dertiende eeuw. in *Akademiedagen* 15, 1963, blz. 56.

³¹ Dr. P. Doppler, verzameling van charters en bescheiden betreffende het Vrije Rijkscapittel van St. Servaas te Maastricht in: *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg*, 1930, nr. 67, blz. 259. A. Verkooren, chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg etc. Bruxelles 1910, nr. 12, blz. 15-17.

³² *MGH D F II*, Die Urkunden der Deutschen Könige und Kaiser, Die Urkunden Friedrichs II, 1212-1217, ed. Walter Koch, Hannover 2007, nr. 244, blz. 152-154.

Vermeldingen van Hoepertingen:

In 1139 worden de kerken van Hoepertingen en Wilderen³³ vermeld: Albéron II bisschop van Luik – die om een geschil op te lossen tussen de abdij van Sint Truiden en de kerk van Diest – alle kerken opnoemt die in vermeld klooster hun obool moesten offeren met de pinksterdagen. Bij deze kerken vermeld o.a. “Hubertingis”(Hoepertingen), Zepperen, Ryckel, Corswarem, Halmael allen liggend in het decanaat van Sint Truiden en “Wilre” (Wilderen) liggend in het decanaat Lewis (Zoutleeuw).³⁴

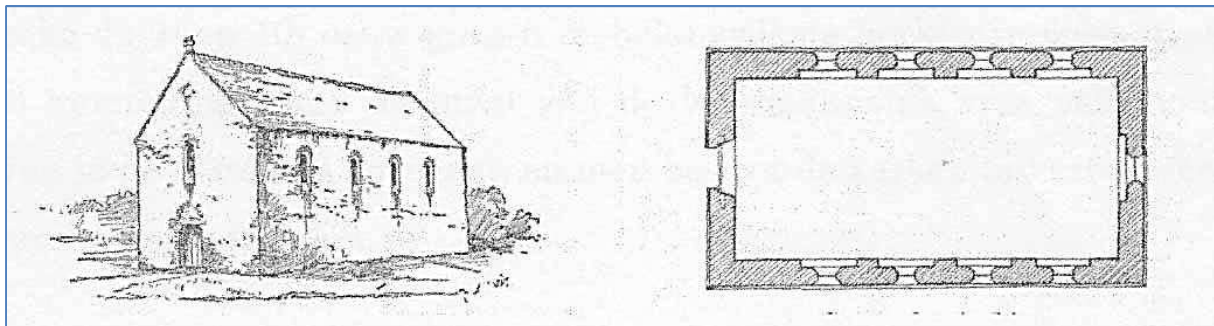
Kerk van Hoepertingen gezien vanaf de poort van het kasteel. (foto Nico van Dinther)

³³ Op 2 november 1023 schenkt Godfried, graaf van Duras, en zijn moeder Herlindus de helft van het dorp Wilderen aan de abdij van Sint-Truiden ter nagedachtenis aan Alberon, de oudste zoon van Herlindus, en dit met instemming van zijn broer Giselbert voogd van de abdij. (Bron: Ch. Piot, Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trond, Bruxelles, F. Hayez, imprimeur de l'Académie Royale de Belgique. 1870, blz. 14-15, nr. IX). Zie ook *MGH SS, X*: Gestorum Abbatem Trudonensium Continuatio Tertia, ed. D.R. Koepke, 1872, p. 382. dd. 1021. Alberon wordt de oudste zoon genoemd mogelijk uit een eerder huwelijk van Herlindus gezien zijn geestelijke status (Metensis ecclesis primicerii).

³⁴ Ch. Piot., 1870, blz. 48-50, nr. XXXVIII.

Schuin tegenover het kasteel van Hoepertingen ligt de kerk met zijn romaanse toren³⁵. De kerk wordt voor het eerst genoemd in een oorkonde van 1139. De eerste kerk zal zijn van het type (pre-)romaanse zaalkerk ((pre-) romaans 790-1100, romaans ca. 1050-1200). Het vroege type kerken had nog geen toren.

Reconstructie en plattegrond van een eenvoudige zaalkerk³⁶

Bekende pre-romaanse kerken in de buurt en archeologisch onderzocht zijn: De Bedbornkapel te Kortessem, de Sint-Evermaruskapel te Rutten en de Sint-Petruskerk te Wintershoven.³⁷ Deze kapellen/kerken komen ook voor op de bovengenoemde kaart waarop tevens vermeld Emmeren en Zeperen. Te Emmeren werd door de H.Trudo een "oratorium" gesticht d.w.z. een bidkapel. In deze kerkjes mocht er echter geen doopvont staan en op grote feestdagen er geen viering plaatsvinden. Zij hadden geen kerkhof. Op bepaalde dagen werd daar door de parochiepriester of één van zijn helpers de mis voorgelezen.³⁸ Er ontstond dus de behoefte tot het stichten van een kerk op een andere locatie, die dan gevonden werd op de huidige plek van de St. Vedastuskerk. Vaak werden de kerkjes gebouwd op een heuvelrug, op de hoogste top van het dorp en ook vaak nabij een rivier etc. Zo lag de

³⁵ De vermeldingen van de donjon kwamen tot stand in nauwe samenwerking met Luc Wijnants uit Hoepertingen die tevens de foto's verzorgde.

³⁶ Tine Rassalle, De pre-Romaanse kerk in Vlaanderen; een archeologische inventarisatie, scriptie voorgedragen tot het behalen van de graad van Licentiaat in de archeologie, promotor: Prof dr, J, De Meulemeester, uitgave Universiteit Gent, faculteit letteren en wijsbegeerte, vakgroep archeologie en oude geschiedenis van Europa, academiejaar 2006-2007, blz. 21.

³⁷ Rassalle, blz.127-128; 129-131 en 131-134

³⁸ Rasalle, blz. 27.

kerk van Kortessem nabij de samenloop van de Winter-en Mombeek, door Wintershoven loopt de Herk, ook wel Mombeek genoemd, een zijrivier van de Demer. Te Hoepertingen liep de Golmeerzouwbeek in de nabijheid van kerk en mogelijk werd de kerk omzoomd door een gracht gevoed uit deze beek. Bij de bouw van de kerk is net als bij de toren mogelijk gebruik gemaakt van silexsteen en Romeins puin uit nabijgelegen ruïnes zoals ook bekend is van de kapel te Rutten en de kerk van Wintershoven.³⁹

De (pre)-romaanse kerk werd in de 14^e – 15^e eeuw vervangen door een gotische kerk. De Maasgotiek kenmerkt zich door een niet optimale toepassing van de gotische bouwprincipes, de gebouwen zijn relatief “laag” en sober uitgevoerd. In 1788 werd de gotische kerk ingrijpend verbouwd in classicistische stijl. De kerk zal een domaniale/heren kerk zijn geweest gebouwd door de plaatselijke heer, die daarvan de tienden genoot en het patronaatsrecht van de kerk bezat. Daar tegenover was hij verplicht de kerk te onderhouden, in het onderhoud van de priester te voorzien, en moest hij aan armenzorg doen, de zogenaamde drievoudige zorg.⁴⁰ Het recht op de tienden en het patronaatsrecht zal op enig moment geïsurpeerd zijn door de graven van Loon. Deze rechten worden onderstaand besproken.

De nabij gelegen toren/donjon stond mogelijk nog los van de kerk en was wellicht vooral bedoeld als toevluchtsoord en uitkijkpost voor de plaatselijke heer, zijn familie en inwoners in tijden van onrust. Het geheel zal op een domeingebied gelegen hebben dat mede het huidige kasteelterrein omvatte waar de heer mogelijk zijn gewone, nog niet versterkte, behuizing had. Wanneer de kerk en donjon zijn gebouwd is niet zeker maar dateert in ieder geval van vóór 1139. In latere tijd zal op het kasteelterrein zijn versterkte woning, mogelijk een omgracht mottekasteel, zijn verrezen, waarna de toren zijn doel als “vluchttoren”, in zekere mate, verloor en opgenomen werd in een latere “romaanse” uitbreiding van de kerk en aan deze vast kwam te staan. De kerk was toegewijd aan de H. Vedastus eveneens bekend van het “oratorium” opgericht door de H.Trudo in het nabij gelegen Emmeren, toebehorende aan de abdij van Sint Vaast te Atrecht, met daar in de nabijheid de nu verdwenen burcht. Uit deze twee domeinen ontstond het dorp Hoepertingen voornamelijk in het dal van de Golmeerzouwbeek. Deze beek ontspringt te Gelmen en komt vanuit Rijkel richting Hoepertingen. Loopt vervolgens langs het kasteel en wordt daarbij gevoed door bronnen daar aanwezig en loopt vervolgens langs de huidige Beekstraat richting Emmeren. In de buurt van de vermoede ligging van de oude burcht van Emmeren maakt deze daar een zeer vreemde rechthoekige bocht. Deze bocht kan te maken hebben met de oorspronkelijke omgrachting van de burcht. De beek stroomt daarna in het riviertje De Herk een zijrivier van de Demer.

“De elfde en de eerste helft van de twaalfde eeuw is in heel West-Europa een tijdvak geweest waarin de versplintering van de centrale macht leidde tot de kristallisatie van een groot aantal nieuwe machtscomplexen in handen van lokale of regionale potentaten, gecentreerd op een burcht of versterking. In toenemende mate eigenden deze heren zich banrechten als rechtspraak en belastingheffing toe.....De bestaande brede sociale klasse van aristocraten die gebaseerd was op afstamming van zowel vaders- als moederszijde, ontwikkelde zich gaandeweg tot een meer juridisch afgebakende groep van *liberi* of edellieden. Macht en gezag werden steeds meer van vader op zoon doorgegeven en de dynastieën beschikten over een sterker gelokaliseerde macht en identiteit. Deze evolutie van bloedverwantschap naar dynastie werd in de tweede helft van de elfde eeuw zichtbaar doordat deze vrije, dat wil zeggen adellijke heren in oorkonden en kronieken familienamen aannamen die afgeleid werden van recent gebouwde kastelen en versterkingen, die kennelijk de kern vormden van hun machtsbereik. Van daaruit oefenden zij, wettig of door usurpatie en geweld, het *bannum* uit, de macht om te bevelen, te verbieden en te straffen, hetgeen wil zeggen dat zij rechtspraken, belasting hieven en een militair gevolg rekruteerden. Een ander aspect is de toenemende nadruk op militaire kwaliteiten (martialiteit) en de bouw van verdedigbare woningen in de vorm van motteburchten en zaalbouwen, die als *Stamburg* voor het geslacht gingen fungeren.” aldus Arnoud-Jan Bijsterveld.⁴¹

Het hiervoor geschetste beeld zal ook van toepassing zijn geweest op de kleinere dynastieën, zoals hier besproken. Wellicht is er sprake van twee dynastieën één te Emmeren en één te Hoepertingen, de laatste ontleende de naam aan een zekere Hubertus mogelijk de stichter van de donjon en kerk te Hoepertingen. Uit 1155 is dan bekend een Koenraad van Hoepertingen (Conradus de Hubertingen),

³⁹ Rassalle, resp. blz. 206, 207, 218 en 24.

⁴⁰ Rassalle, blz. 27.

⁴¹ Arnoud-Jan Bijsterveld, Machts- en territoriumvorming van Karolingische kernregio tot territoriale lappendeken, 900-1220, in: Limburg. Een geschiedenis deel 1 tot 1500, Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, Maastricht, 2015, blz. 222-223.

slecht eenmaal is een Egidius van Emmeren bekend uit 1227. Een zekere verwantschap tussen deze twee plaatselijke aristocraten geslachten lijkt voor de hand te liggen. Het geslacht van Emmeren zal de oudste geweest kunnen zijn en na haar neergang, verwoesting van haar burcht (?), kan de macht overgenomen zijn door het geslacht van Hoepertingen. Archeologisch onderzoek op de plaats van de burcht te Emmeren en het kasteelterrein te Hoepertingen zou opheldering kunnen geven.

Mogelijk is de toren/donjon al tot stand gekomen in de 11^e eeuw. Opgebouwd uit silexbrokken met fragmenten van ijzerzandsteen, die door middel van kalkmortel bevestigd zijn. De silexbrokken kunnen afkomstig zijn van vervallen Romeinse villa's uit de omtrek. De tweede geleding heeft grote hoekbanden van kalksteen.

De basis van de toren meet ca. 7,35 meter in het vierkant. De muurdikte bedraagt ca. 1,48 meter de binnenruimte daardoor 4,42 bij 4,42 meter. De hoogte van de toren is 17,48 meter en bestaat uit drie verdiepingen, resp. 5,83 m; 6,73 m; en 4,92 m hoog. De "geheel gesloten" verdieping op de begane grond fungeerde als opslagruimte, mogelijk voorzien van een waterput en zal wellicht vanaf de eerste verdieping door middel van een luik en ladder bereikbaar zijn geweest.

Op de hoeksteunen/geboortestenen en de rolkraag op de begane grond in de toren was het stenen kruisgewelf bevestigd dat een mate van zekerheid gaf dat de verdiepingen er boven niet uitgerookt konden worden. De overige verdiepingen hadden een houten zoldering/vloer. De toren was bereikbaar op de eerste verdieping met een ladder die geplaatst was aan de buitenzijde en naar binnen opgetrokken kon worden. Deze ingang heeft vermoedelijk gelegen aan de oostzijde van de toren waar nu de doorgang naar het doksaal is om bij het orgel te kunnen komen.

Schiet/kijkgaten zitten alleen op de eerste verdieping in de noord-en zuidgevel. Ze zijn gemaakt op "boogwerk" gezien de conische afwerking die toestond dat men een zo groot mogelijke schiethoek kon beslaan.

De hoog geplaatste oculi of kijkgaten staan in de originele toren in 3 mogelijk 4 gevels onder de punten van het kruisgewelf en gaven de originele overwelfde ruimte daglicht.

De eerste verdieping bezat aan de oostzijde een stookplaats waarvan de roetplek nog zichtbaar is.

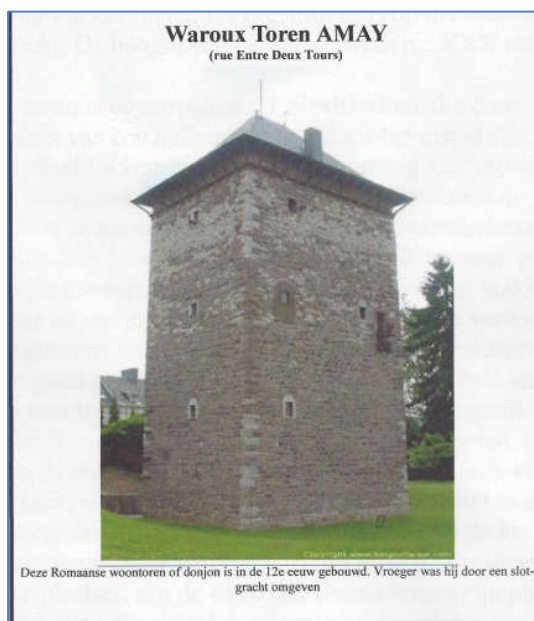
(foto Nico van Dinther)

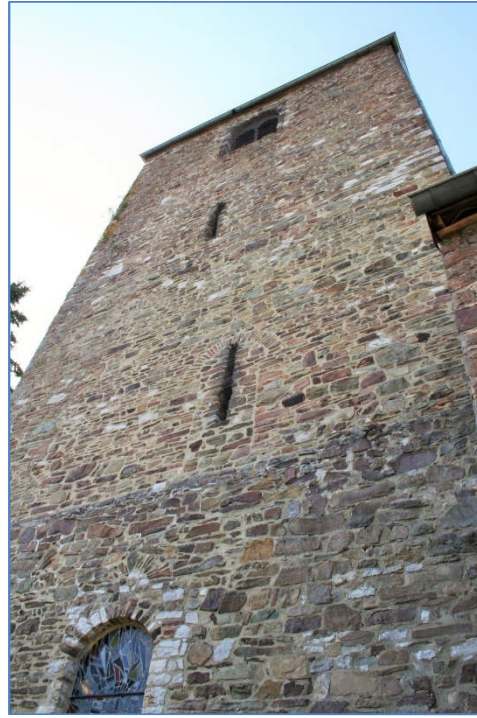
De bovenste verdieping fungeerde mogelijk als slaappleats en was wellicht voorzien van een latrine.

Op de bovenste verdieping bevinden zich nu mergelstenen rondboogvensters, de galmborden, die van een latere datum zijn en van oorsprong gotische ramen waren en aan alle vier de zijden voor kwamen. Een gotisch raam aan de oostzijde van de kerk komt nu uit op de kerkzoldering en zal vóór de laatste verbouwing van de kerk in classicistische stijl in 1788 nog een vrij uitzicht gehad hebben. De binnenzijde van dit vierde rondboogvenster is uitgewerkt met een tweelingvenster. Het heeft een mergelstenen tracering met drielobbig motief en een kalkstenen moneel, (stenen venster stijl).

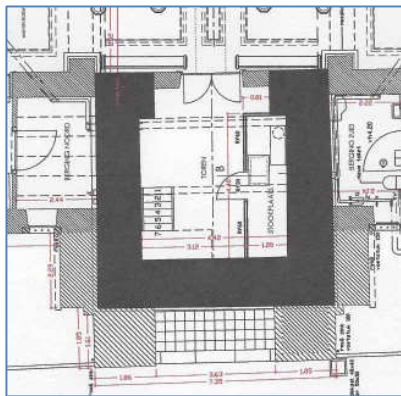

De toren van Hoepertingen doet sterk denken aan die van de Romaanse toren, die geheel alleen staat, te Amay in de provincie Luik, aan de kerktoren te Wilderen en de 11^e eeuwse kerktoren te Wierde bij Namen die oorspronkelijk los van de kerk stond en waar later de 12^e eeuwse romaanse kerk aan vast gebouwd is.

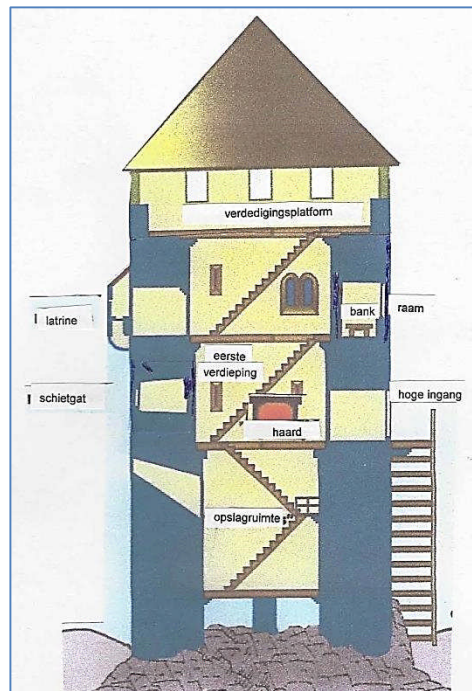

Kerk te Wierde bij Namen (foto's drs. Bas Aarts)

West
huidige plattegrond toren Hoepertingen

model doorsnede van een donjon

In de kerk van Hoepertingen staat een prachtig doopvont in laatgotische stijl 15^e-16^e eeuw. (foto's Luc Wijnants) Het doopvont verving een vroeger romaans doopvont.

Het romaanse doopvont van Hoepertingen begin 13^e eeuw. (foto's dr. Jean-Claude Ghislain)

De restanten van dit doopvont bevonden zich te Luik in het gemeentelijk museum "Grand Curtius", en zijn op 24 april 2016 tijdelijk geplaatst in de Sint Jobskapel te Hoepertingen en zullen na de restauratie van de kerk daar worden herplaatst.

De onvolledige romaanse kuip is uit Maastrandse blauwsteen gehouwen en meet hoogte 33,5 x buitendiameter 101 x binnendiameter 75 cm. Het vrijstaande hoofd meet: hoogte 22 x lengte 14 x diepte 12 cm. De schacht en de vier hoekzuiltjes, evenals de basis en een deel van de kuip zijn verdwenen. De versiering met palmetten, het leeuwenhoofd dat bladeren spuwt en de algemene artinale stijl duiden reeds op het begin van de 13^e eeuw.⁴²

Nog aanwezig in de vloer van het noordelijk portaal (vrouwenportaal) is de uitgesleten grafzerk van de eerst bekende pastoor (investitus) Henricus, overleden de idus (16^e) dag van september 1313. De vloerzerk is een gegraveerde blauwe hardstenen plaat 212 x 110 cm., met randschrift in Gotische majuskels. Het decor is opgebouwd uit een portaalboog zonder wimberg. De pinakels staan niet in het verlengde van de fijne zuiltjes waarop ze rusten. De priester is in misgewaad voorgesteld. Op borsthoogte heft hij een kelk, die hij volgens liturgisch voorschrift vasthoudt: de linkerhand onder het voetstuk en de rechter aan de knop.⁴³

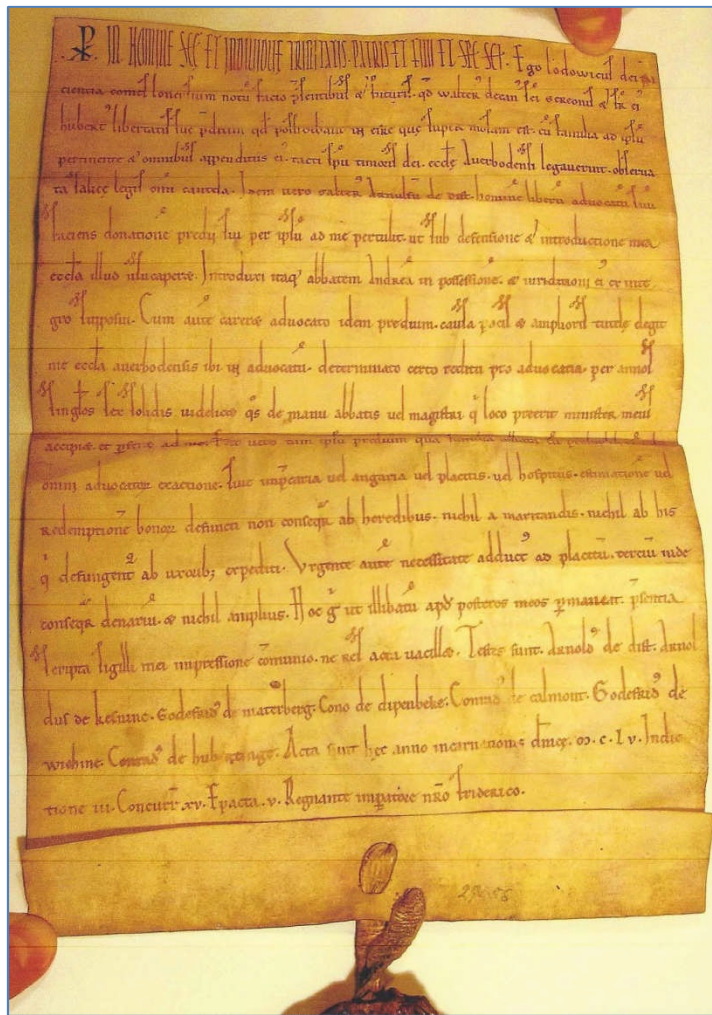

grafzerk pastoor Henricus (+1313), wijfrafdruck en lijntekening

⁴² Vriendelijke mededeling van dr. Jean-Claude Ghislain 18 oktober 2014. Luc Wijnants; Omschrijvingen romaanse doopvont van Hoepertingen in: Ritualia Lossensia, Rituelen en relieken in Loon, Loonse schriften 4, 2016, blz. 40-51.

⁴³ TARS, bouwhistorische nota, blz. 3-4.

Koenraad I van Hoepertingen:

Oorkonde 1155

In 1155 maken we kennis met Koenraad van Hoepertingen: Lodewijk (I), graaf van Loon, oorkondt dat Walter, deken van Sint-Gerôen, en zijn broeder Hubertus, aan de abdij van Averbode hun goed van Eicke que supra Mosam est gegeven hebben, met de rechtsvormen door de Salische wet voorgeschreven. (Het is een bekrachtiging van de stichting van Sint-Jansberg van 1136). De graaf verklaart terzelfdertijd voogd van de abdij gekozen te zijn, waarvoor hem een jaarlijkse rente van zes solidi toegewezen is. Getuigen: Arnoldus gezegd Arnoldus de Kesninck, Godefridus de Materberg, Cono de Dipenbeke, Conradus Calmont, Godefridus de Wichine, Conradus de Hubertingen (Hoepertingen).⁴⁴

Hij huwde met Mabelia de vermoedelijke dochter van Godfried Willemsz. van Jesseren, zij hertrouwde met Gijsbert de Lewis met wie zij drie zonen kreeg, Zij was samen met haar zuster Mathilde, gehuwd met Walter van Hercke, erfgenaam van Jesseren. (zie hiervoor de oorkonde van 1218)⁴⁵

Uit dit huwelijk:

1. Koenraad II van Hoepertingen.

⁴⁴ Oorspr. Archief abdij van Averbode inv. nrs. 4040 en 4041 (oud nr. 11). Met zegel van Lodewijk van Loon. Limburgse oorkonden door Kanunnik dr. Jos. Coenen, aalmoezenier van 't gevang te Luik, deel I, Maaseik Van der Donck-Robyns, 1932, blz. 178, nr. 419. (naar nr. 10)

⁴⁵ Baron C. de Borman en Edouard Poncelet, Euvres de Jacques de Hemricourt, tome deuxième, le miroir des nobles de Hesbaye, Bruxelles 1925, Librairie Kiessling et Cie, P. Imbrechts, successeur. M. Hayez, imprimeur de l'Académie Royale de Belgique. Tableaux Généalogiques des principales familles etc., blz. 285, Leeuw (au comté de Looz). Voor van Jesseren zie Coenen, deel 1 blz. 103 nr.197, blz. 107 nr. 211, blz. 109 nr. 217, blz. 113 nr. 227, blz. 122 nr. 257, blz. 134 nr. 296, blz.154, nr. 350, blz. 200 nr. 489, blz. 306 nr. 804.

Koenraad II van Hoepertingen:

In een viertal oorkonden uit 1213 wordt Koenraad van Hoepertingen genoemd als getuige voor Lodewijk (II) van Loon, samen o.a. met Godfried de Lewis.⁴⁶

1213: Koenraad van Hoepertingen (Conradus de Hobertingen) is getuige in een oorkonde van Lodewijk (II), graaf van Loon, aan de abdij van Averbode.⁴⁷

In 1216 is Koenraad van Hoepertingen getuige in een oorkonde van Lodewijk (II) graaf van Loon.⁴⁸

In een oorkonde van vóór juli 1218 geven Willem de Lewis, edelman, en zijn broers Godfried en Gijsbert aan de abdij van Herkenrode het patronaat van de kerk van Gischen (Jesseroen), en Willem verkoopt haar een deel van de tienden, Walter, ridder van Hercke, geeft, met toestemming van zijn vrouw Mathilde en zijn zonen Philips, Willem en Diederik, het andere deel van de tienden van Jesseroen aan Herkenrode, als bruidsschat van zijn dochter die daar de sluier aangenomen had. Lodewijk (II), graaf van Loon, van wie die tienden en patronaat in leen voortkwamen, bekrachtigt de verkoop en de gift. Bij de getuigen Koenraad van Hoepertingen.⁴⁹

Uit het bovenstaande blijkt dat de nalatenschap van Jesseroen o.a. terecht gekomen is bij de kinderen uit het tweede huwelijk van Mabelia, haar eerste echtgenoot Koenraad van Hoepertingen wordt alleen vermeld in 1155 terwijl haar vader Godfried van Jesseroen nog voorkomt in 1171, zodat geconcludeerd kan worden dat Koenraad van Hoepertingen voor 1171 overleden is nalatende één zoon, die niet meedeelde in de nalatenschap Jesseroen.

In drie oorkonden eveneens van vóór juli 1218 treedt Koenraad van Hoepertingen op als getuige voor Lodewijk (II), graaf van Loon, in twee daarvan samen met Godfried de Lewis.⁵⁰

In 1218 verklaart Arnold (III), graaf van Loon, dat zijn broer Lodewijk (II) vier honderd Luiker marken van de kloosterzusters van Herkenrode ontvangen had om naar Jerusalem te vertrekken en dat Lodewijk daarna, toen hij zich op zijn sterfbed bevond, aan de abdij voor eeuwig afgestaan had de tienden van Hasselt, Kermt, Kuringen en Stolrooie. (zie akte nr. 807) etc. Getuigen o.a. Koenraad van Hoepertingen en Godfried de Lewis.⁵¹

Koenraad van Hoepertingen is o.a. samen met Godfried de Lewis en diens zoon Gijsbert de Lewis getuige voor Arnold (III), graaf van Loon, in een oorkonde van 1219.⁵²

In 1219 geven de deken Hendrik en geheel het kapittel van de Sint-Servaaskerk van Maastricht in cijns aan de abdij van Herkenrode, voor honderd Luiker solidi jaarlijks, hun allodiaal goed in Meuwen etc. Zij doen de akte zegelen door Arnold (III), graaf van Loon. Onder de getuigen uit de grafelijke "familie" Koenraad van Hoepertingen en Robert van Corswerme etc.⁵³

Herman van Elsloo geeft in 1220 aan de abdij van Herkenrode het derde deel van de tienden van Steyne die hij in leen hield van Diederik van Heinsberg. Getuigen: Koenraad van Hoepertingen en Godfried de Lewis, viri nobilis, Robert van Corswerme en Lambert castellanus van Brustemio.⁵⁴

Hugo, prins-bisschop van Luik, oorkondt in 1220 dat Mechtildis, abdis van Munsterbilzen, en Arnold III, graaf van Loon, de kapel van Biezen aan de Duitse Orde hebben geschonken, en hij bekrachtigt die schenking. Onder de getuigen zoals b.v. Hendrik hertog van Brabant, Lodewijk hertog van Beieren, ook Alexander van Wilre, Koenraad van Hoepertingen en Robert van Corswarem.⁵⁵

⁴⁶ Coenen deel I, blz. 282-284, nrs. 737,738,739 en 740.

⁴⁷ Oorspr. Archief abdij van Averbode inv. nr. 4042 (oud nr 88), met fragment zegel van Lodewijk van Loon.

⁴⁸ Coenen, deel I blz. 297 nr. 777.

⁴⁹ Coenen, deel I, blz.306 nr. 804.

⁵⁰ Coenen, deel I, blz.306-308, nrs. 805, 806 en 807.

⁵¹ Coenen, deel I blz. 309-310, nr. 810.

⁵² Coenen, deel I, blz. 316-317, nr. 830.

⁵³ Coenen, deel I blz. 318, nr. 833. Dr. P. Doppler, verzameling van charters en bescheiden betreffende het Vrije Rijkskapittel van St. Servaas te Maastricht, Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg à Maastricht, tome LXVI, troisième série, tome XI, 1930 blz. 265 nr. 81.

⁵⁴ Coenen, deel I, blz. 323, nr. 849.

⁵⁵ J. Grauwels, regestenlijst der oorkonden van de landkommanderij Oudenbiezen en onderhorige kommanderijen, deel ((1-1152), Brussel, Algemeen Rijksarchief, rijksarchief te Hasselt, 1966, blz. 1 nr. 2.

Uit het huwelijk van Koenraad van Hoepertingen II met mogelijk een dochter uit het geslacht Van Heers.⁵⁶

1. Koenraad III van Hoepertingen.
2. Godfried van Hoepertingen.
3. N.N. dochter van Hoepertingen wellicht getrouwd met Anselm van Versaines (=Vorsen).

In 1221 verkoopt Anselm, ridder van Versaines (=Vorsen), aan Herkenrode de tienden van Hoepertingen, die hij in leen hield van de graaf van Loon, Arnold (III). Deze bekrachtigt de verkoop.⁵⁷

4. N.N. dochter mogelijk gehuwd met Koenraad van Wilre.

Koenraad III van Hoepertingen:

1223: Koenraad van Hoepertinghen, edelman, had met toestemming van diens erfgenamen, aan de abdij van Herkenrode het deel van de tienden van Hoepertingen verkocht dat hij in leen hield van Lodewijk (III), graaf van Loon en Rieneck. Deze keurt die verkoop goed.⁵⁸

Reconstructie abdij van Herckenrode (door Steven Wilsens)

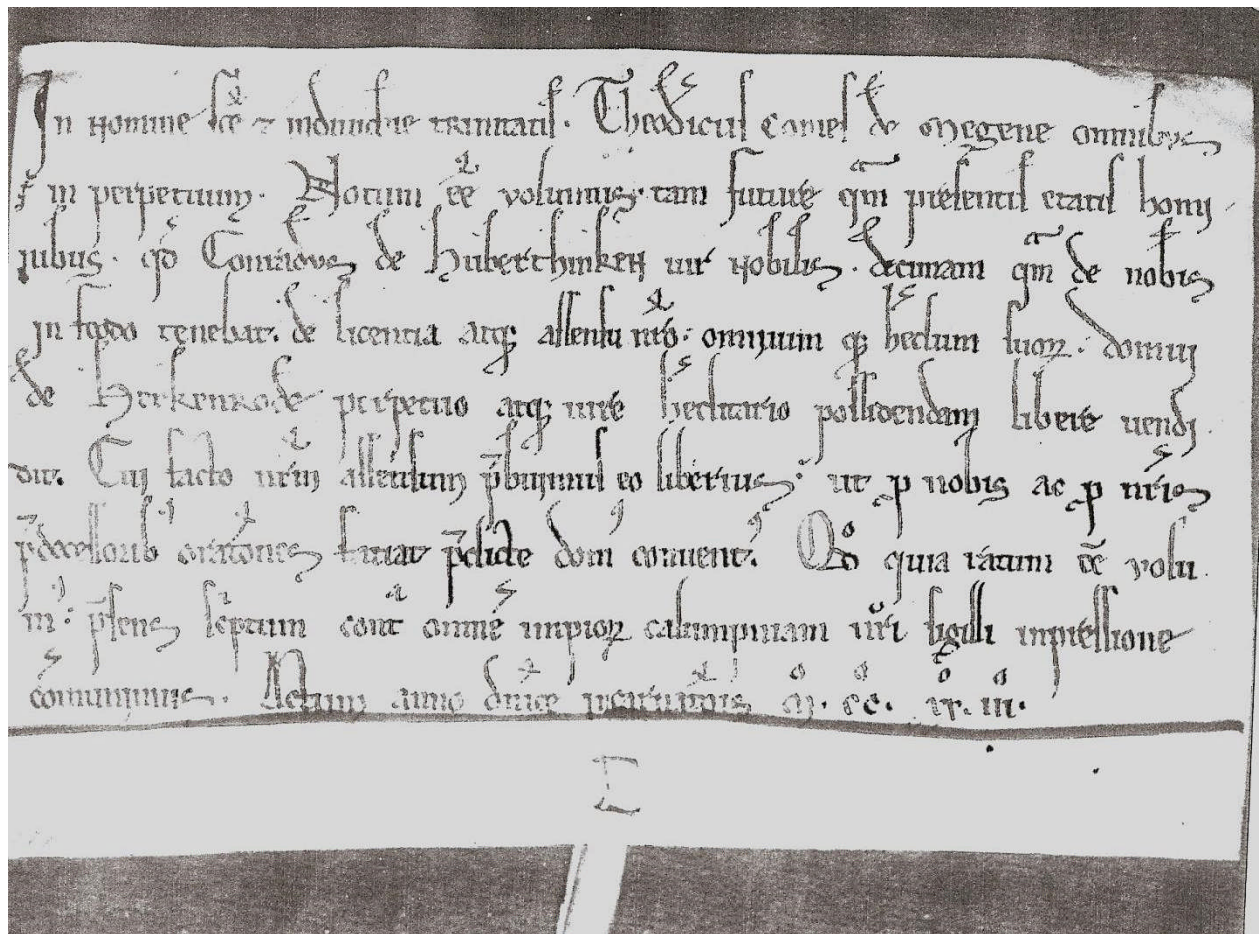
In de naam van de heilige en onverdeelde Drieëenheid. Dirk, graaf van Megen, (wenst) blijvend (heil) aan allen. Wij willen, dat het aan alle mensen, zowel van de toekomstige als van de huidige tijd, bekend weze, dat Koenraad van Hubertinghen, edelman, de tiend, die hij van ons in leen hield, met verlot en instemming van ons en van alle erfgenamen vrijwillig heeft verkocht aan het huis van Herckenrode als blijvend en erfelijk bezit. Hieraan hebben wij destes gewilliger onze toestemming gegeven opdat het convent van genoemd huis voor ons en voor onze voorouders zou bidden. En omdat wij willen, dat deze verkoop geldig weze, hebben wij dit schrijven tegen elke valse aanval bekrachtigd door de aanhechting van ons zegel. Gegeven in het jaar van 's Heren menswording 1223.⁵⁹

⁵⁶ Zie over Van Heers bij Godfried van Hoepertingen.

⁵⁷ Daris, notices I, blz. 453-454 nr.1. Coenen, deel I blz. 326 nr. 857.

⁵⁸ Oorspr. Bisschoppelijk Archief (BA) Luik, archief abdij Herkenrode, inv. nr. 44, ahangend zegel verloren. Daris Notices I blz. 454-455 nr.2, Coenen, deel I, blz. 339 nr. 901.

⁵⁹ Oorspr. BA Luik, archief abdij Herkenrode inv. nr. 45, ahangend beschadigd zegel van Dirk, graaf van Megen. Daris Notices I blz. 455 nr. III, Coenen, deel 1, blz. 339-340 nr. 902..

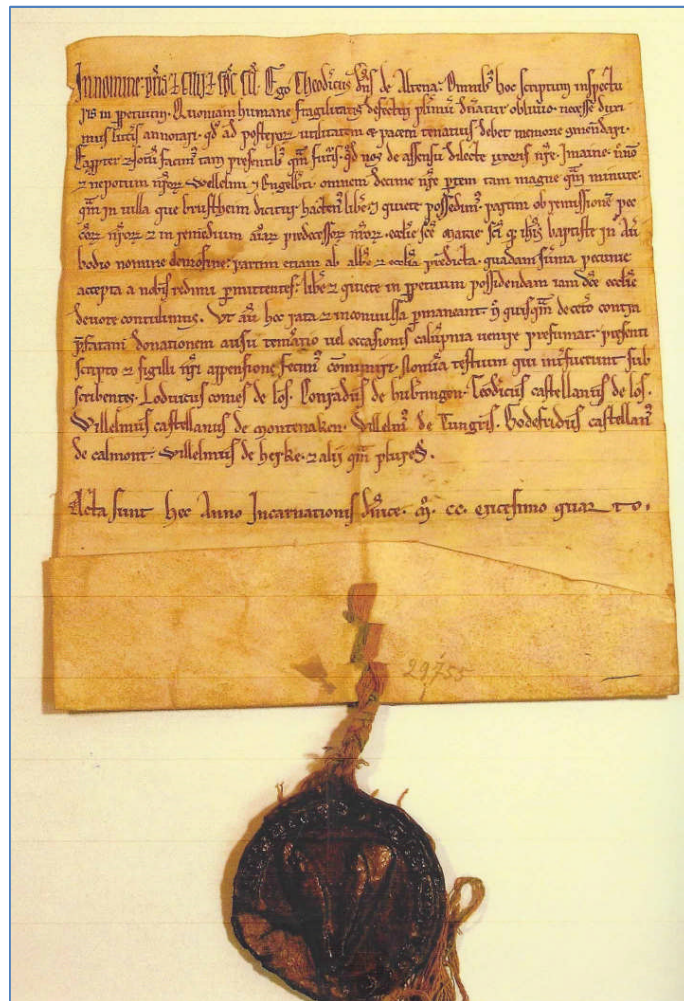
1223:

Hugo (de Petraponte), bisschop van Luik, keurt de vervreemding goed, door Koenraad van Hoepertingen gedaan ten voordele van de abdij van Herkenrode, van de tienden die hij in leen hield van Lodewijk (III), graaf van Loon en van Diederik (II) graaf van Megen.⁶⁰

⁶⁰ Daris Notices I blz. 456. Coenen, deel I blz. 340 nr. 903. Zie ook www.nicovandinther.nl, dossiers: De oudste generaties van de graven-heren van Megen.

1224:

Diederik, heer van Altena, schenkt aan het klooster Postel een halve mark Keuls en de helft van de keurmede die aan de kerk van Mierde toebehoort, om daarmee twee godslampen in de kerk van Mierde te laten branden. Getuige o.a. Koenraad van Hoepertingen.⁶¹

1224:

Koenraad van Hoepertingen is getuige in een oorkonde van Diederik (II) van Altena, samen met Lodewijk graaf van Loon, Diederik castellanus van Loon, Wilhelmus castellanus van Montenaken, Wilhelmus van Tongeren, Godefridus castellanus van Calmont en Wilhelmus van Herken.

Diederik van Altena schonk aan de abdij van Averbode in Brustem een vierde van de tienden, bevestigd door Imaina, zijn vrouw, Willem en Engelbert van Hoorne, zijn neven.⁶²

In mei 1227 treedt Koenraad van Hoepertingen op als getuige in een oorkonde van Arnold (IV), graaf van Loon.⁶³

In juni 1227 is Koenraad van Hoepertingen getuige in een oorkonde waarbij Diederik, heer van Heinsberg, aan de abdij van Herkenrode geeft de helft van al zijn goederen te Bursen (Boezlam).⁶⁴

⁶¹ Dr. H.P.H. Camps, oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312, I, De Meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert) eerste stuk (690-1294), 's-Gravenhage verkrijgbaar bij Martinus Nijhoff, 1979, blz. 198, nr. 128

⁶² Oorspr. Archief abdij van Averbode inv. nr. 4043 (oud nr. 101) en met een gelijk luidende tekst inv. nr. 4044 (oud nr. 102), aan beide oorkonden het zegel van Diederik van Altena, die aan nr. 4044 het gaafst. Litt. Dr. J.C. Kort, De heren van Altena tot 1242 in: De Brabantse Leeuw, jaargang 55-3, 2006, blz. 148.

⁶³ Coenen, deel I, blz. 356, nr. 955.

⁶⁴ Coenen, deel I, blz. 357, nr. 957.

Op 21 december 1234 is Koenraad van Hoepertingen getuige in een oorkonde van Arnold (IV), graaf van Loon.⁶⁵

In maart 1236 schenkt Koenraad van Hoepertingen bij testament aan het convent van de H. Maria van Herckenrode,(abdij van Herkenrode), zijn patronaatsrecht op de kerk van Hoepertingen.⁶⁶

In maart 1237 vermaakt Koenraad van Hoepertingen aan de abdij van Herkenrode tien mark op zijn molen van Elsholte. De akte draagt zijn zegel, alsook dat van zijn bloedverwant de heer Herman van Wilre.⁶⁷

augustus 1238:

Koenraad van Hoepertingen oorkondt dat hij de goederen, die Wilhelmus de Repe van hem in leen houdt, aan het huis Biezen schenkt mits een jaarlijkse cijns van 12 denieren Luiks. Aan de oorkonden zijn de zegels bevestigd van Koenraad van Hoepertingen en Herman van Wilre.⁶⁸

Godfried van Hoepertingen:

1223:

Godfried van Hoepertingen, ridder, had aan de abdij van Herkenrode het deel van de tienden (van Hoepertingen) verkocht dat hij in leen hield van Koenraad van Hoepertingen en van Anselm van Versaines. De bisschop van Luik keurt goed.⁶⁹

1230:

Een Godfried van Here (Heers), ridder, wordt genoemd als getuige in een schenkingsoorkonde van Herman van Mulenarken.⁷⁰ Verdere vermeldingen zijn niet bekend, mogelijk is hij identiek aan Godfried van Hoepertingen en wordt hij nu zo genoemd naar zijn moeder.

Reden voor deze veronderstelling is dat hij mogelijk de heer van Gutshoven (Gossoncourt), bij Heers is die gehuwd zou zijn met een van de elf dochters van Ywan van Montferrant⁷¹, met een vermoedelijke zoon Ywan van Hoepertingen.

Ywan van Montferrant werd genoemd te zetelen op een burcht te Batheers, dus in de buurt van Heers. Hemricourt verondersteld dat de achtste dochter van Ywan getrouwd is met de heer van Goetsenhoven bij Tienen, deze veronderstelling lijkt niet correct, ook Malcorps in zijn artikel zet er een vraagteken bij en veronderstelt Gutschoven bij Borgloon.⁷² Opmerkelijk is dat na het verdwijnen van de Van Hoepertingers rond 1324 een nakomeling van Gijsbert de Lewis getrouwd met Oda dochter van Koenraad van Heers nl. Gilbert van Heers in 1339 heer van Gossoncourt (Gutshoven) genoemd wordt. Tevens is opvallend dat een andere nakomeling Van Heers nl. Lodewijk van Diepenbeek nakomeling van Jacob van Diepenbeek en Ode de Lewis in het bezit komt van "de villas van Emmeren en Hoepertingen" in ca. 1350. (zie hierna)⁷³ Overduidelijk is hier een familiaar verband met de geslachten Van Hoepertingen, de Lewis en Van Heers in de opvolging van bezittingen, die in de schoot van de familie blijven.

Ywan van Hoepertingen

1237:

Ywan van Hoepertingen wordt als getuige genoemd in een oorkonde van Arnold (IV), graaf van Loon.⁷⁴

⁶⁵ Coenen , deel II, blz. 32 nr. 1103.

⁶⁶ Daris, notices. blz. 457 nr. VII. Coenen deel 2, blz. 45 nr. 1143 (NB met datum maart 1237 en blz. Daris 357 !)

⁶⁷ Coenen, deel II, blz. 45-46, nr. 1144

⁶⁸ Oorspr. op perkament; fragmenten van de zegels van G (mz.C?) de Hubertinghen en H. de Wilre. Grauwels, 1966, blz. 4 nr. 12.

⁶⁹ J. Daris, Notice Historique sur les églises du diocèse de Liège, 1867, deel I, IV documents historiques, blz. 456- 457, Coenen, deel I, blz. 340 nr. 904.

⁷⁰ Coenen. deel II blz. 9 nr. 1029.

⁷¹ Zie over Montferrant: Dr. A. Malcorps, Montferrant een Limburgs epos, in: Het oude land van Loon, XII, 1957, blz. 37-56. Met dank aan Hans Vogels voor zijn informatie in diverse mails.

⁷² Jacques de Hemricourt, Miroir des Nobles de Hesbaye, deel I, blz. 396 nr. 811, Malcorps blz. 39.

⁷³ Hemricourt 1925, blz. 224, 243 en 193.

⁷⁴ Coenen, deel II, blz. 52 nr. 1165.

juni 1261:

Herbert zoon van wijlen Ywan van Hoepertingen ziet af van zijn rechten op het patronaatschap van de kerk van Hoepertingen.⁷⁵

juni 1261:

Herbrecht, zoon van wijlen Ywan van Hoepertingen, ridder, verzaakt (ziet af) ten voordele van Herkenrode aan (van) zijn aanspraak op het patronaat van de kerk van Hoepertingen, vóór Renier, scolaster van Tongeren algemeen vicaris van de bisschop.⁷⁶

1265:

Herbert en Godfried van Hoepertingen zonen van wijlen heer Ywan van Hoepertingen, ridder, zien van hun aanspraak af, ten voordele van Herkenrode, op het patronaat van de kerk van Hoepertingen, vóór Renier, scolaster van Tongeren.⁷⁷

Koenraad van Hoepertingen:

1270: (?) (Deze datum lijkt op een verschrijving en moet van een vroegere datum zijn, de vermelding is alleen bekend van een veel latere optekening!)

Bekrchtiging door graaf Arnold (IV) van Loon van de vrijheidsoorkonde van 1170 aan de inwoners van de burg Kolmont vergund door graaf Lodewijk (I). Zijn getuigen o.a. Koenraad van Hoepertingen en Godfried (Guerdt) de Lewis.⁷⁸

Ywan van Hoepertingen:

14 januari 1324:

In een oorkonde betreffende de kapel van Bilrevelt wordt vermeld als lekenbroeder Ywan van Hoepertingen.⁷⁹

Nog niet te plaatsen:

6 juli 1322:

Gerart van Hoepertingen, schildknaap, rechter in een oorkonde van Arnold, graaf van Loon betreffende een geschil met de kommanderij van Biezen.⁸⁰

1330:

Lodewijk van Diepenbeek trad op als een van de leenrechters in een oorkonde van 1330 waarin de graaf van Loon bekrchtigt dat Clarisse van Lamén met haar echtgenoot Gerard van Hoepertingen, bijgenaamd van Versenne (=Vorsen), haar landgoed Lamén overdraagt aan Martinus van Loon, de broer van Lodewijk IV van Loon.⁸¹

Mogelijk is hij een nakomeling van de in 1221 genoemde Anselm van Versaines (=Vorsen).

15 januari 1336:

Jan van Wange en Ivan de Trisco, schepenen van Tienen, maken bekend dat Jan, zoon van wijlen Hendrik Bekkevoort, ten behoeve van Maria van Hoepertingen, moniale van Maagdendaal, afstand deed van al zijn rechten op 1 dagmaat akkerland en hof, gelegen te Hakendover aan het Kerchweghelken.⁸²

⁷⁵ Daris, notices, blz. 458 nr. IX.

⁷⁶ Daris, notices. blz. 458-459 nr. IX, Coenen, deel II, blz. 255 nr. 1794.

⁷⁷ Daris, notices. blz. 459-460 nr. X, Coenen, deel II, blz. 292 nr. 1907.

⁷⁸ Coenen Limburgsche oorkonden III ,nr. 2014, zie ook Coenen I nr. 484. De toevoeging (IV) bij Arnold is van Coenen!

⁷⁹ Coenen Limburgsche oorkonden IV, nr. 3246

⁸⁰ Grauwels, 1966, blz. 45 nr. 138. Coenen Limburgsche oorkonden IV nr. 3180

⁸¹ Coenen Limburgsche oorkonden IV, nr. 3481. Litt. Deel II Hoepertingen tot het einde van het ancien regime 1139-1794, onuitgegeven werk van C.Wijnen blz. 16.

⁸² Hendrik Delvaux, Inventaris van het archief der abdij Maagdendaal te Oplinter, Brussel, 1965, blz. 351, nr. 709.

Egidius van Emmeren:

januari 1227:

De proost en het kapittel van Sint-Jan te Luik, verklaren hun woud van Rommerurt afgestaan te hebben aan de ridder Villermus de Rommerurt, mits een jaarlijkse cijns in rogge en de betaling van een vat wijn als leenheffingsrecht bij iedere verandering van eigenaar. Villermus stelt aan als waarborgen van de betaling: de ridders, Egidius de Emmerees (Emmeren), Theodericus de Herkex, (Herk) Contherus de Hers (Heers) en Wrind de Oppehers (Opheers).⁸³

N.B.: In de voorgaande opsomming betreffen de familie van Hoepertingen is het vooral gegaan over de tienden en het patronaat van de kerk van Hoepertingen. Naast deze familie zijn er betreffende de tienden van Hoepertingen ook vermeldingen van de families van Wilre, verwant aan de familie van Hoepertingen, en de Van Heeswijks. Over van Heeswijk onderstaand meer.

De graven van Megen zijn voor de tienden van Hoepertingen als achterleen van de graven van Loon zelf ook leenheer zoals boven en hierna vermeld.

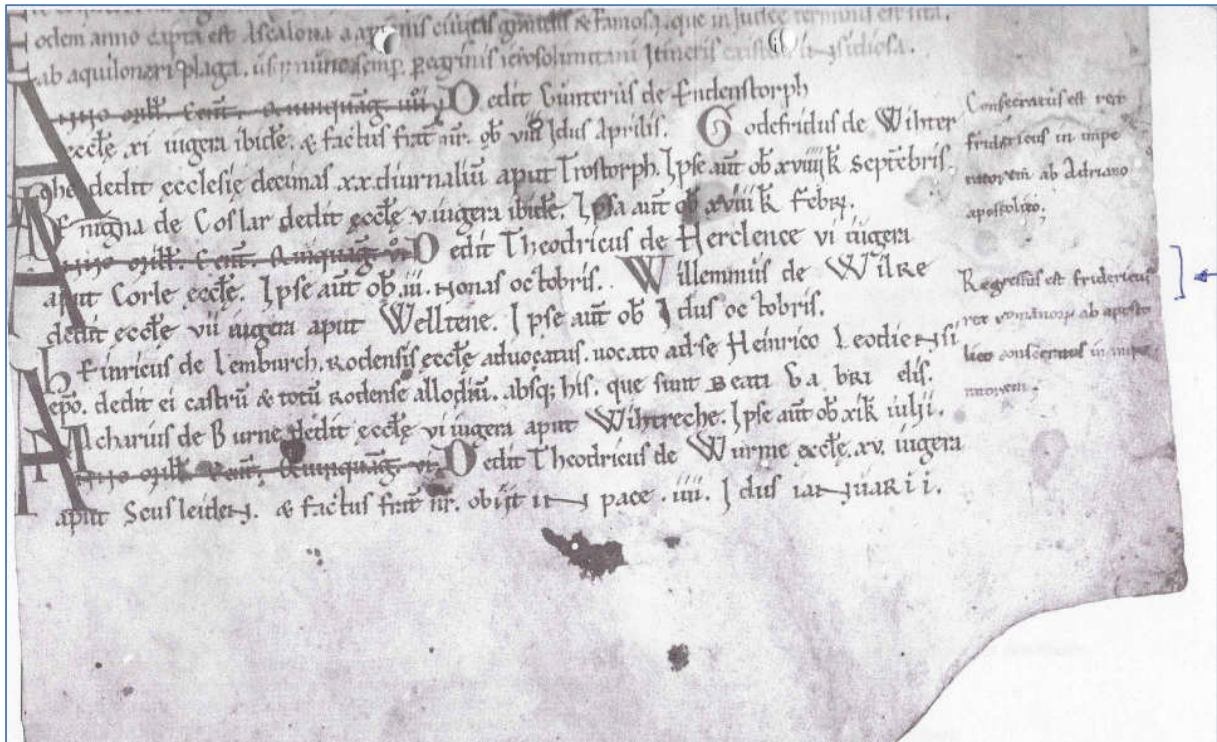
Kasteel Mariagaarde te Hoepertingen
(foto Nico van Dinther)

⁸³ Coenen I , nr. 946.

Onderstaand wordt melding gemaakt van de familie van Wilre/Wijlre:

Willem van Wilre:

In de Annales Rodenses wordt in 1155 vermeld: Willelmus de Wilre dedit ecclesie VII iugera apud Welltene. Ipse autem obiit Idus octobris. Willem van Wilre gaf de kerk 7 morgen nabij Welten. Dezelfde overleed 15 oktober (1155).⁸⁴ (Welten lag nabij Heerlen)

Zonder nadere bewijsvoering wordt door sommigen vermeld dat zijn erfdochter huwde met onderstaande Arnold, die daarna de naam "van Wilre" aannam. Opvallend is dat na Arnold in 1216 een Willem van Wilre wordt vermeld. (zie hierna)

Arnold van Wilre:

Hij wordt vermeld onder de Limburgse kruisvaarders die deelnemen aan de 2^e kruistocht in 1147.⁸⁵

In de Annales Rodenses (Rolduc) wordt in 1147 melding gemaakt van het vertrek naar Jeruzalem van de Duitse koning Koenraad III "conradus rex romanorum" en Lodewijk VII van Frankrijk "Ludwicus rex francorum". Dezelfde vermelding is te vinden in de Annales Aquenses (Aken).

In het zelfde jaar is er sprake van een zonsverduistering op 27 oktober 1147 (6 Kal novembris).⁸⁶

Willem van Wilre:

In 1216 schenkt Hendrik III, graaf van Limburg, een terrein voor de vestiging van de abdij Val-Dieu. Getuigen waren: notarii Theodericus de Scinne, Godefridus filius ejus, Willelmus de Wilre, Winandus de Lumires, Willelmus advocatus de Gilemont, Winandus frater ejus militis.⁸⁷

⁸⁴ Annales Rodenses.(Rolduc) uitgave P.C. Boeren en G.W.A. Panhuysen, Assen MCMLXVIII, van Gorcum & Comp. N.V.- Dr. H.J. Prakke & H.M.G. Prakke, blz. 106 en 107.

⁸⁵ Jos. Habets, Limburgsche Wijsdommen, dorpscostumen en gewoonten, bevattende bank-laar en bosrechten in: Werken der vereeniging tot uitgave der bronnen van het oude vaderlandsche recht, no. 12, Den Haag, 1891, blz. 57-58, zie noot 2 :Publ. etc. du Limb. II p. 156.

⁸⁶ Annales Rodenses blz. 98-99 en 100-101, MGH SS Tomus XVI, editie G.H. Pertz, Hannover, MDCCCLVIII, blz. 686.

⁸⁷ S.P. Ernst, Histoire de Limbourg, suivie de celle des comtés de Daelhelm et de Fauquemont des annales de l'abbaye de Rolduc: publiée avec notes et appendices et précédée de la vie de l'auteur par Edouard Lavalleye, Liège, librairie de P.J. Collardin, rue sous La Tour, 1840, Tome VI: Codex Diplomaticus Limburgensis, Akte Cl. 1216, pag. 186-187.

Restanten kasteel Dalhem

Eveneens in 1216 schonk Lotharius van Are Hochstaden eveneens grond voor de nieuwe abdij in het Land van Herve, precies op de grens van het graafschap Dalhem en het hertogdom Limburg.⁸⁸

De cisterciënzerabdij Val-Dieu ligt in het land van Herve op het grondgebied van de gemeente Aubel, in het oosten van België in het bisdom Luik.

Vermeldenswaard is dat in 1205 Lotharius, graaf van Hochstaden, de tienden te 's-Gravenvoeren (=Fouron-le-Comte), die hij geruime tijd onrechtmatig in bezit heeft gehad, aan de kerk van de H. Maria te Luxemburg restitueert.⁸⁹

Koenraad van Wilre:

3 februari 1200: Conradus de Wilre (voortaan aangegeven als Koenraad van Wilre) is getuige in een oorkonde van Koning Otto IV.⁹⁰

30 november 1212: Koenraad van Wilre is getuige in een oorkonde van Keizer Otto IV.⁹¹

1212: Koenraad van Wilre is getuige in een oorkonde van H. graaf van Seine (Sayn).⁹²

Op 29 maart 1213 is Koenraad van Wilre getuige in een oorkonde van graaf Willem I van Holland die te Londen verklaart leenman te zijn geworden van koning Johan van Engeland en somt zijn plichten en rechten op.⁹³

In april 1221 is Koenraad van Wilre getuige in een oorkonde van Frederik II keizer van het Romeinse Rijk en koning van Sicilië wanneer deze de Duitse Orde van Jeruzalem in bescherming neemt.⁹⁴

1223: Koenraad van Wilre, vir nobilis, had aan de abdij van Herkenrode, door tussenkomst van Diederik, graaf van Megen, de tienden van Hoepertingen gegeven, die hij van F.(Frederik II), graaf van Ysenberg (en Altena) en van A (Adolf I), graaf van (Altena) van der Marck, in leen hield.⁹⁵

1223: F. graaf van Althena en A. van der Mark, schrijven aan Diederik, graaf van Megen, dat het met hun toestemming is dat de edelman Koenraad van Wilre zijn tienden van Hoepertingen aan de abdij van Herkenrode afgestaan heeft.⁹⁶

Alexander van Wilre:

In de 5^e kruistocht van 1218 streden onder de afdeling van de hertog van Limburg, twee broers van Wilre mee van wie zich een Alexander noemde, zij woonden met Herman van Elsloo, ridder het beleg van Damiate in Egypte bij. De stad werd op 5 november 1219 ingenomen. Voor hun heldhaftig gedrag

⁸⁸ www.wikipedia.org/wiki/Abdij_van_Val-Dieu.

⁸⁹ Regionaal Historisch Centrum Limburg (RHCL) Klooster der Jezuieten te Maastricht nr. 56, oorspr. met beschadigd zegel (Cron. lijst Haas no 53).

⁹⁰ Oorkondenboek Lacomblet deel I (779-1200) blz. 396-397, nr. 566.

⁹¹ idem, deel II (1201-1300) blz. 21-22, nr. 40.

⁹² idem blz. 22-23, nr. 42.

⁹³ Dr. A.C.F. Koch, oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299, I, einde van de 7e eeuw tot 1222. Martinus Nijhoff/'s-Gravenhage/1970, blz. 500-502, nr. 319.

⁹⁴ A. Verkooren, Chartes en cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg etc. Ile partie cartulaires Tome I (800-1312), 1961, blz. 51.

⁹⁵ Daris, notices I, blz. 455-456, nr. IV, Coenen deel I blz. 340, nr. 905.

⁹⁶ Daris notices I blz. 457-459, nr. VIII. Coenen deel I blz. 340-341, nr. 906.

mochten zij uit de buit relikwieën meenemen. Zij schonken deze aan het adellijk vrouwenstift van Heinsberg onder de voorwaarde dat de familie van Wijlre en in het bijzonder de tijdelijke heer van de heerlijkheid, ten eeuwige dage het recht hebben van dit stift op een prebende om aan de dochters van het geslacht te mogen schenken. De Heren van Wijlre behielden dit recht tot in de 18^e eeuw.⁹⁷

1215: Hendrik III hertog van Limburg schenkt pachten bij Mechelen, Wijlre en Uphoven aan de Johanieterorde, getuigen zijn: Heer Walram junior, Arnoldus de Eslo, Alexander de Wylre, Giselbertus de Monte, Willehelmus qui dicitur Mor., Heinricus de Frisheim.⁹⁸

15 juli 1219 (in festo divisionis Apostolorum): Waleran, graaf van Luxemburg en Laroche, markies van Arlon, bemiddelt in een geschil tussen de abdij van Rolduc en een buurman Rutger van Bekkendorp, ridder. Getuigen zijn: zijn zoon Henricus, Alexander de Wilre, Wilhelmus Castellanus, Reinoldus de Lureche, en de ministerialen Winnandus de Lummiris, Wilhelmus Puls, Herimannus de Eigelshog etc.⁹⁹

augustus 1220: (mense Augusto) Vredesverdrag tussen Engelbert I aartsbisschop van Keulen en Walram van Limburg, graaf van Luxemburg, waarbij deze prelaat aanvaardt, als scheidsrechter van zijn geschillen met de graven van Vianden, Namen, Hochstaden en Veldenz, op te treden. De hertog van Brabant, de graven van Seyn, van Loon en Frederik van Isenberg en Dirk van Heinsberg staan in voor de uitvoering van het vonnis.. "Praeterea": Gerardus de Horne, Hermannus de Eylsloe, Alexander de Wilre, Theodericus de Hufalis, Wilhelmus Mor en Udo zijn zoon, "juarunt".¹⁰⁰

1220: Hugo, prins-bisschop van Luik, oorkondt dat Mechtildis, abdis van Munsterbilzen, en Arnold II, graaf van Loon, de kapel van Biezen aan de Duitse Orde hebben geschonken, en hij bekrachtigt die schenking. Als getuigen treden op Sifridus, aartsbisschop van Mainz, Englbertus, aartsbisschop van Trier, Conradus bisschop van Metz en keizerlijk kanselier, Ekkebertus, hertog van Beieren, Ludovicus, landgraaf van Thuringen, Gerardus, graaf van Ara, Henricus, graaf van Seina, Hermannus de Mulnarka, Alexander de Wilre, Hermannus de Etzlo, Henricus de Rumershoven, Conradus de Opperdingen (Hubertingen), Gisbertus Gutkint, Robinus de Curswemein, Godegridus de Lenn.¹⁰¹

januari 1222: (mense Januario) Walram III, hertog van Limburg en zijn zonen Hendrik en Walram en zijn broer Gerard heer van Wassenberg, geven aan het klooster van Heinsberg het patronaatschap van de kerk van Hoengen. Getuigen: Eimericus abt van Rolduc, magister Johannes dekaan van Aken, prior Sibodo, Hendrik custos van het klooster, Tiricus de Hufalize, Alexander de Wilre, Hermannus de Eleslo, Willelmus Moer en zijn zonen Udo en Tiricus, Willelmus Poels, Herimannus de Echelseze.¹⁰²

1 juli 1226. Hendrik IV, hertog van Limburg en graaf van Berg, geeft aan de abdij van Rolduc een boerderij genaamd Rutzerfeld. Getuigen zijn: mijn broer Walram, Alexander de Wilre, Willelmus Maurus en zijn zonen Udo en Theodericus, Willelmus Puls, Giselbertus de Berge.¹⁰³

Herman van Wilre:

22 augustus 1231: Arnold (IV), graaf van Loon, verklaart dat de gehele tienden van Boechout, aan de abdij Van Herckenrode verkocht zijn door Gozewijn van Born voor tachtig Keulse marken, borg is o.a. Herman van Wilre.¹⁰⁴

maart 1237: Koenraad van Hoepertingen, edelman, vermaakt aan de abdij van Herckenrode tien mark op zijn molen van Elsholte. De akte draagt zijn zegel, alsook dat van zijn bloedverwant, de heer Herman van Wilre.¹⁰⁵

augustus 1238: Koenraad van Hoepertingen oorkondt dat hij de goederen, die Wilhelmus de Repe van hem in leen houdt, aan het huis Biezen schenkt mits een jaarlijkse cijns van 12 denieren Luiks. Aan de oorkonden zijn de zegels bevestigd van Koenraad van Hoepertingen en Herman van Wilre.¹⁰⁶

⁹⁷ Habets 1891, blz. 58.

⁹⁸ Ernst VI nr. C , 1215, blz. 185-186.

⁹⁹ Ernst VI nr. CXIV, 15 juli 1219, blz. 193-194.

¹⁰⁰ Ernst VI nr. CXV, 8 augustus 1220, blz. 194-195, Coenen I, nr. 848.

¹⁰¹ Grauwels 1966, blz. 1 nr. 2.

¹⁰² Ernst VI, nr. CXXI, januari 1222, blz. 198-199.

¹⁰³ Ernst VI, nr. CXXXV , 1 juli 1226, blz. 207.

¹⁰⁴ Coenen deel II, blz. 13-14, nr. 1042.

¹⁰⁵ Coenen deel II, blz. 45-46, nr. 1144

¹⁰⁶ Oorspr. perkament; fragmenten van de zegels van G (mz.C?) de Hubertingen en H. de Wilre. Grauwels, 1966, blz. 4 nr. 12.

Goossen van Born, Arnold van Stein, Arnold van Elsloo en Alexander van Wijlre, ridders, worden genoemd in augustus 1250 als leenmannen in een oorkonde van Dirk, ridder, heer van Valkenburg en zijn vrouw, bij de schenking aan de religieuzen van Villers in Brabant van de cisterciënzerorde, van een terrein te Geleen bij een bos geheten Li Graite om daar een boerderij te bouwen.¹⁰⁷

1251: Walram hertog van Limburg, oorkondt dat hij al zijn rechten op de goederen van Daniel (van Voeren), in Voeren gelegen tussen Limburg en de Maas, aan de Duitse Orde afstaat. Getuigen Wido, dapifer, Alexander, marescalcus, Henricus Cornut, Wilhelmus de Womis, Hermannus de Wilre.¹⁰⁸

13 maart 1253: Walram IV, hertog van Limburg geeft aan Elizabeth (tweede) vrouw van Gerard heer van Wassenberg en zuster van wijlen Hendrik II hertog van Brabant de investituur van het kasteel Spromont etc. Getuigen zijn: Dirk heer van Valkenburg, Herman de Wilre, Udo dapifer van Rode, Gislebertus zijn zoon, Wilhelmus gen. Mulrepach, Wilhelmus de Wemmis, Alexander maarschalk van Limburg, Simon de Reynberzdale, Adam de Sledenake, Gisennus de Golopia, ridders.¹⁰⁹

Kasteelruïne Valkenburg
(foto's Nico van Dinther)

Op 20 maart 1258 verkoopt Walram IV hertog van Limburg aan Hendrik III, hertog van Brabant de landerijen die hij bezit in het graafschap Daelhem. Als getuigen zijn: Willem graaf van Gulik,, heer Walter Berthout, heer Arnold dapifer van Rochelar, heer Gerard van Marbais, heer Arnold van Crayhenem, heer Hudone dapifer van Rode, heer Alexandro maarschalk van Limburg, heer Hendrik

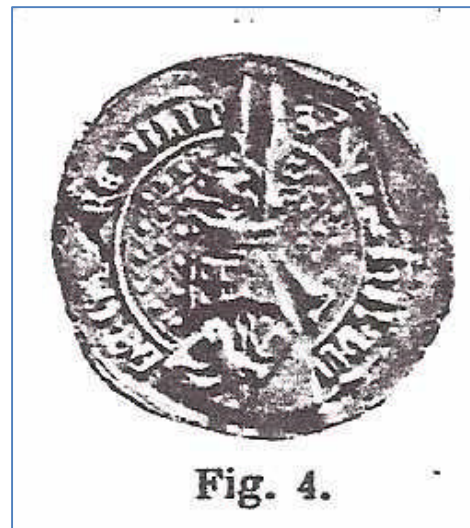
¹⁰⁷ Verkooren, 1961 blz, 103, Ernst VI, codex diplomaticus Valkenbergensis, nr. XI ,1250, blz. 13-14.

¹⁰⁸ Grauwels 1967,deel III regist 2290. met afbeelding van de oorkonde.

¹⁰⁹ Ernst VI, nr. CXCI, 13 maart 1253, blz. 247-248. Verkooren inventaire des chartes et catulaires des Duchés de Brabant et de Limbourg etc. première partie, chartes originales et vidimées, tome 1°, 1910, nr. 55.

van Calmont, heer Willem van Molrebeys, heer Willem en heer Alexander zonen van heer Herman van Wilre.¹¹⁰

In een oorkonde van 1261 van Walram hertog van Luxemburg betreffende Herve t.b.v. de abdij du Val Dieu wordt als getuige genoemd Alexandro filio Hermanni militis de Viler (=Wilre?).¹¹¹

Zegel Willem van Wilre 1358¹¹²

Kasteel Heeswijk

¹¹⁰ Ernst VI, nr. CCI, 20 maart 1258, blz. 254-255, Verkooren 1961, blz. 116.

¹¹¹ Ernst VI nr. CCV, 1261, blz. 258-259.

¹¹² J.Th de Raadt, Sceaux Armoriés, deel 11, blz. 163

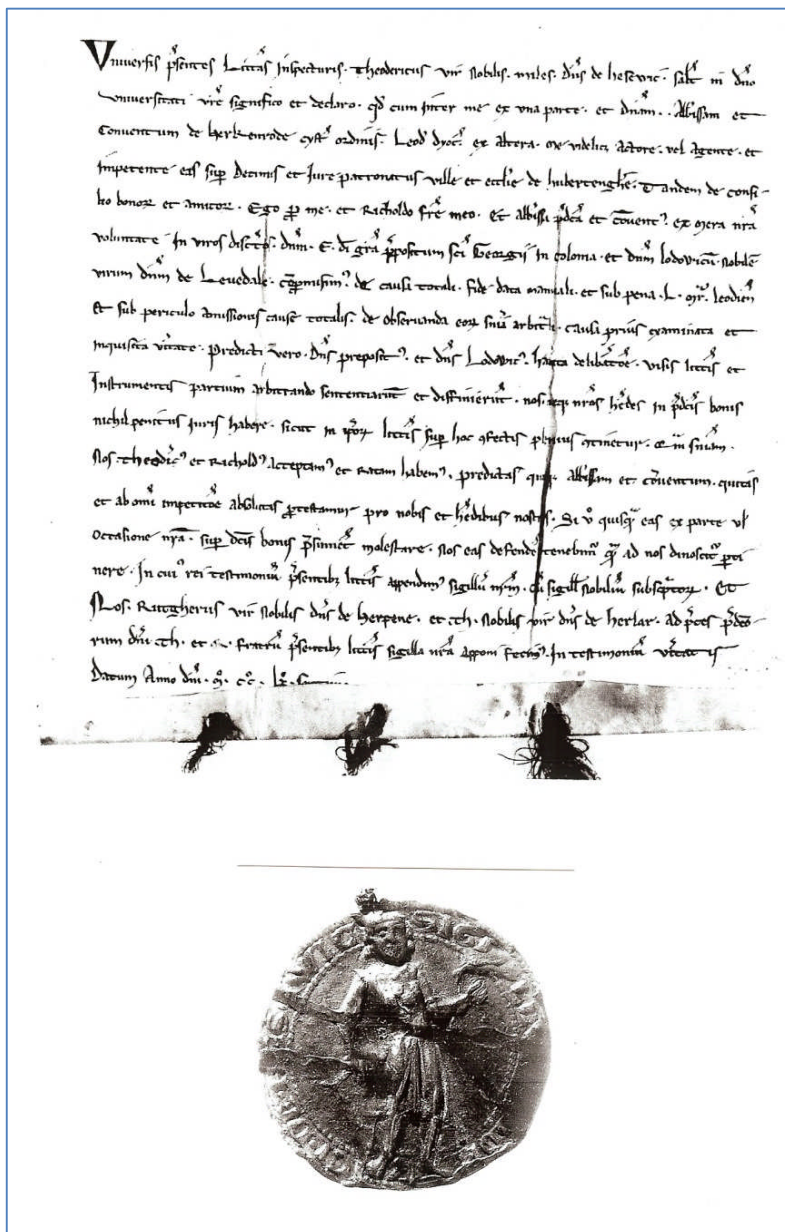
van Heeswijk:

31 oktober 1267:

Everard, proost van Sint-Georgius te Keulen, en Lodewijk, edelman, heer van Levendale, gekozen scheidrechters door de partijen, verklaren dat Diederik, edelman, ridder, heer van Heeswijk, geen enkel recht heeft noch op de tienden, noch op de kerk van Hoepertingen.¹¹³

1267:

Diederik, heer van Heeswijk en zijn broer Richold gaan accoord met het scheidsrechterlijk vonnis, aangaande de tienden en de kerk te Hoepertingen toebehorende aan de abdi van Herckenrode.¹¹⁴

¹¹³ Daris, notices, deel I, blz. 460-461, nr. XI, Coenen, deel II blz. 307-308, nr. 1951

¹¹⁴ Oorspr. Bisschoppelijk Archief Luik, archief abdi van Herckenrode, met uithangende zegels van Diederik van Heeswijk, Rutger heer van Herpen en Dirck heer van Herlaer.; Daris, notices deel I blz. 461-462, nr. XII, Coenen, deel II, blz. 310. nr. 1958.

Bij gelegenheid van de leenverheffing in 1476 werden de rechten van de heer van Hoepertingen opgetekend.¹¹⁵

1. Uitgestrektheid van de heerlijkheid Hoepertingen.

Een kwartier gaans in de richting van Rijkkel en Zepperen, een half uur in de richting van Gotem en Berlingen. Hoepertingen had toen twee gehuchten: Tereycken en Beurs. De andere gehuchten vielen onder de jurisdictie van Berlingen (Engelingen, Hoenshoven en Helshoven). Elk van beide gehuchten telde toen 10 huizen, het dorp zelf had 60 huizen.

2. Rechtsmacht.

De heer bezat de lage, middelste en hoge jurisdictie. Hij stelde de schout en zeven schepenen aan. Ze fungeerden als rechters.

3. Lenen en leenhof.

Het leenhof van de heer omvatte 80 lenen waarop bij verkoop of bij de dood van de eigenaar cijns betaald moest worden. De twee belangrijkste lenen waren het cijnshof van Gulik en een goed waar de heer de eigenaar kon dwingen zwanen te houden.

4. Cijnshof.

De heer bezat een cijnshof waarvan de cijnzen betaald moesten worden op de feestdag van Sint-Remigius (12 gulden), op de zaterdag na Sint-Remigius (6 gulden) en op de feestdag van Sint-Stephanus (77 kapoenen).

5. Kasteel en pachthof.

Het huis van de heer was met watergrachten omringd en door 14 bunder hof en weide omgeven. Bij het kasteel hoorde een pachthof met 37 bunders akkerland.

6. Banmolen en paanhuizen.

De Hammolen was de banmolen van de heer. De heer had tevens twee paanhuizen (brouwerij) die zich respectievelijk in het dorp en op de Bilter bevonden.

7. Warande.

De heer beschikte over een warande gelegen bij de Tom. Bovendien bezat hij een eikenbos van twee bunders.

8. Bruggeld.

Tot onderhoud van de brug bij de Nieuwmolen, op Loons gebied gelegen, moest elke vreemde wagen die door de heerlijkheid trok, een halve stuiver betalen en elke kar een oord. Loon betaalde de helft van de onkosten van deze brug.

9. Keuren.

Er waren zeven goederen met een paardenkeur belast. Als een van de betrokken eigenaren stierf, mocht de heer een paard uit zijn stal kiezen. Bij verkoop van een keurgoed ging de helft van de koopsom naar de heer.

De beleningen met de heerlijkheid van Hoepertingen:

De heren van Hoepertingen hebben de heerlijkheid Hoepertingen in hun bezit gehad van ca. 1150-ca. 1350

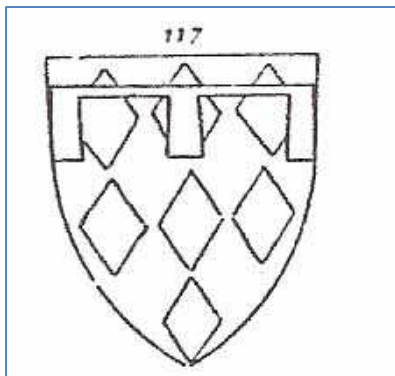
ca. 1350: Lodewijk, ridder, heer van Diepenbeek¹¹⁶, Rekem en Brustum, zoon van Jacob II heer van Diepenbeek en Brustum en van N. van Bernalmont, kleinzoon van Jacob I heer van Diepenbeek en Ode de Lewis, dochter van Gijsbert de Lewis, haar overgrootvader was Gijsbert de Lewis gehuwd met Mabelie, de laatste hertrouwde met Koenraad van Hoepertingen. Hij kwam omstreeks 1350 in het

¹¹⁵ Voor deze en de volgende gegevens wordt mede gebruik gemaakt van C. Wijnen Leenverheffingen van de heerlijkheid Hoepertingen voor het vrije leenhof van Heeswijk in: Tijdschrift van de VZW Federatie van Geschied- en Oudheidkundige Kringen van Limburg, nr. 61, 1989, blz. 65-73. Tevens is voor aanvullende informatie gebruik gemaakt van "Bronnen van Hoepertingen, onuitgegeven werk C.Wijnen".

¹¹⁶ Al in 1226 werd de heerlijkheid Diepenbeek in leen opgedragen aan de hertog van Brabant Hendrik I voor en bedrag van 100 marken. A. Verkooren, chartes et cartulaires etc. 1910 nr. 28. .

bezit van de “villas Huberdingen ende Emmeren”¹¹⁷. Een aantekening van Renier de Lewis dat de opziener Jan van Mierlo het leenroerig hof van Emmeren wilde reorganiseren en daarbij moeilijkheden ondervond om zijn rechten tegenover Lodewijk te doen gelden¹¹⁸. In 1347¹¹⁹ huwde hij met Margaretha van Sombreffe. Hij was leenman van hertog Jan III van Brabant, seneschalk in Brabant en Loon, drossaard in Brabant en raadsman van de hertog. Tijdens de 100-jarige oorlog tussen Engeland en Frankrijk (1337-1453) diende hij zijn hertog Jan III aan de zijde van de Engelsen. Hij kwam samen met twee ridders en 27 gehelmde schildknapen te paard zijn hertog te hulp mits betaling van 99 ponden oude groten. Lodewijk trad op als leenrechter in een oorkonde van 1330 waarin de graaf van Loon bekrachtigt dat Clarisse van Lamén met haar echtgenoot schildknaap Gerard van Hoepertingen, haar landgoed Lamén overdraagt aan Martinus van Loon, de broer van Lodewijk IV van Loon. Hij overleed in 1353.¹²⁰

Het zegel van Lodewijk heer van Diepenbeek is bekend en vertoont 7 (3,3,1) ruiten niet met elkaar verbonden of samengevoegd waar over alles heen een barensteel, randschrift: +S*LODUICI*DNI*DE*DIEPENBE[K]. Het zegel van Arnoud heer van Stein vertoont 7 (3,3,1) ruiten, met elkaar verbonden en samengevoegd. Randschrift: SÁ.*DNI*DE*STEINE*MILIT.¹²¹ Lodewijk heer van Diepenbeek wordt in de oorkonden “nooit” Van Stein genoemd, ondanks de overeenkomsten met de zegels van Van Stein. (zie afbeeldingen) De Hemricourt geeft een foute afbeelding van het wapen Van Diepenbeek.

zegel Lodewijk heer van Diepenbeek 1338¹²²

zegel Arnoud van Stein¹²³

1353: Na de dood van Lodewijk werd hij opgevolgd door zijn zoon Hendrik, heer van Hoepertingen, Emmeren, Diepenbeek en Rekem. Op 17 september 1372 wordt hij genoemd in het zgn. “Walsche chartre als Hendrik heer van Diepenbeek en Lens”¹²⁴. Op 19 mei 1385 wordt hij genoemd een neef van Hendrik van Horne, heer van Perwez, drossaard van het land van Loon.¹²⁵ In juni 1385 wordt Hendrik heer van Diepenbeek en Reckheim (Rekem) genoemd.¹²⁶ Hij was opvolger van Arnold van Stein. In 1362 huwde hij met Jeanne de Trazignies die echter vroegtijdig en kinderloos overleed, Ook bij zijn tweede vrouw Marie de Quaderebbe had hij geen kinderen. Hij overleed in 1395 en bij testament liet hij Diepenbeek na aan zijn neef Willem I van Sombreffe, die op 8 februari 1397 leenverheffing deed.¹²⁷

¹¹⁷ A. Paquay, Amburnia et la source miraculeuse de Saint Trudon, in B.S.A.H.L., XIV, p.260. voetnoot 4.

¹¹⁸ zie noot 18 blz. 491

¹¹⁹ Stadsarchief Tongeren, Fonds baron de Schaetzen, de Schaetzenhof, reg. 3199,85.

¹²⁰ Wijnen, 1989, blz.67; Wijnen Bronnen blz. 15-16. C. de Borman et Édouard Poncelet, euvres de Jacques de Hemricourt, tome deuxième, le miroir des nobles de Hesbaye, Bruxelles, 1925, tableaux généalogiques des principales familles, tabel blz. 193 en 285. voor vermeldingen zie: A.Verkooren, inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des Pays D' Outre-Meuse première partie chartes originales et vidimées, tome 1er, Bruxelles, 1910, nrs.28,330,331,432, tome II, nrs.543,552, 621bis, en 821, Verkooren cartulaires tome II, blz.43, 51, 76, 77, en 80

¹²¹ Verkooren 1910 nr. 432., Verkooren 1911 nr. 543,621bis, en 552.

¹²² J.Th. de Raadt, Sceaux Armoriés des Pays-Bas et des Pays Avoisnants etc. tome IV, Bruxelles, 1903, blz. 5 nr. 117.,

¹²³ internet: De eerste Heren van Stein.

¹²⁴ Verkooren chartes etc. cartulaires tome II, 1962, blz. 181

¹²⁵ Verkooren, chartes etc. 1961, tome I, nr. 6189.

¹²⁶ Verkooren, 1961 idem nr. 6198.

¹²⁷ J. Paquay, Diepenbeek voorheen, in Verzamelde opstellen,7, 1931, p. 52.

Willem van Sombreffe volgde hem ook op als heer van Rekem. Over Hoepertingen is dienaangaande nergens enig gegeven teruggevonden. Toch mag worden aangenomen dat voornoemde Willem ook in het bezit kwam van Hoepertingen.¹²⁸

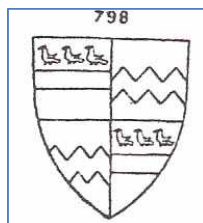
ca. 1397: Willem I van Sombreffe mogelijk beleent met Hoepertingen. Willem I van Sombreffe verkreeg Hoepertingen bij testament van zijn neef Hendrik heer van Diepenbeek. Hij was de zoon van Jan van Sombreffe¹²⁹ en de kleinzoon van Godfried van Farciennes. Hij huwde Margaretha van Kerpen met wie hij vijf kinderen had: Willem II die hem opvolgt in Hoepertingen, Jan die kanunnik werd, Catherina, kloosterzuster in Rekem en nog twee dochters.¹³⁰ Willem van Sombreffe wordt in 1400 schildknaap,(jonker), seneschalk en kastelein genoemd van Wassenburg, hij was kort voor 30 april 1403 overleden.¹³¹

na 30 april 1403: leenverhef door jonker Willem II van Sombreffe met de heerlijkheid Hoepertingen. Hij huwde voor de eerste maal met Isabella Chabot met wie hij vijf kinderen had: Willem III en vier dochters, Elisabeth, Margaretha, Maria en Clara die kloosterling werd. Met zijn tweede vrouw, Gertrudis van Saffenberg had hij eveneens vijf kinderen: Frederik, heer van Kerpen, Jan, kanunnik van de metropolitaanse kerk in Keulen en in 1446 van de kathedraal van Luik, Gerard, monnik en groot commandeur van de Teutoonse (Duitse) orde in Alden Biesen, Walraven eveneens commandeur van dezelfde orde in Gemert en zijn jongste dochter Gertrudis. Hij huwde voor de derde maal met Agnes van Pirpont op dezelfde dag als zijn dochters Elisabeth en Gertrudis. Hij stierf op 5 september 1475 te Maastricht en werd begraven naast zijn ouders in de verdwenen Norbertijnenkerk van Rekem vóór het altaar van het H. Kruis.¹³²

De volgende lenen zijn bekend uit het archief van de heerlijkheid Heeswijk waar het leenboek begint op 16 juli 1476.

16 juli 1476: leenverhef door Willem III van Sombreffe, heer tot Kerpen en Hoepertingen, uit handen van Pieter van Vertaing heer van Heeswijk, met het dorp van Hoepertingen met al zijn toebehoren, gerechten heerlijkheden en met de hele heerlijkheid bij dode van zijn vader jonker Willem van Sombreffe. Hierbij aanwezig mannen van leen Alaert Spierinck Janszn. en Henrick Spierinck Alaertszn.¹³³

26 maart 1485: leenverhef door jonker Walraven van Sombreffe voor hem en de Vrouwe van Toorn (=Thorn) vrouwe Geertruijdt van Sombreffe zijn zuster uit handen van Jannen van Heesbeen vanwege vrouwe Elisabeth van Brussien, vrouwe van Condet, Heeswijk en Dinther, met de hele heerlijkheid en toebehoren zoals zijn vader placht te houden bij zijn leven. Hierbij als mannen van leen aanwezig Jan van Kessel, Jan van der Heijden, Aert van Waelraedt en Willem van der Heijden.¹³⁴

Zegel Walraven van Sombreffe 1471¹³⁵

24 november 1501: leenverhef in handen van Cornelis van (Glymes) van Bergen, zoon van Jan II van Glymes, bijgenaamd "Metten Lippen", heer van Melin, Zevenbergen, Heeswijk en Dinther, door jonker Frederik van Sombreffe met de heerlijkheid van Hoepertingen met al haar toebehoren, bij dode van

¹²⁸ Hendrik had een zuster Elisabeth van Diepenbeek die huwde met Arnold, heer van Steyn. (zie tabel 193 de Hemricourt. Wijnen, 1989, blz. 67; Wijnen Bronnen blz. 16.

¹²⁹ Zijn zegel is bekend van 3 december 1339, Verkooren 1911, nr. 621bis. randschrift: +.L*JEHAN*DE*SOMBREFFE*CHR*

¹³⁰ Wijnen 1989, blz.67, Wijnen Bronnen blz. 16.noten 48 en 50.

¹³¹ Alponse Verkooren, inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des pays D'Outre-Meuse, IIIe partie chartes originales et cartulaires tome II (1396-1404), Bruxelles 1966, nrs. 7390,7401,7405,7408 en 7658.

¹³² Wijnen 1989, blz. 67 Wijnen Bronnen blz. 17.

¹³³ Wijnen 1989, blz. 67, Wijnen bronnen blz. 18. BHIC, Archief van de familie van den Bogaerde van Terbrugge, inv. nr. 1450, Stukken betreffende de heerlijkheid Hoepertingen, leengoed van het leenhof van Heeswijk, c. 1522 en 17^e eeuw; 1 omslag.Extract vuytten Leenboeck mijns genaedigen heere den heere van Heeswijck, blz. 1. Zie ook inv. nr. 1442 leenboek Heeswijk 1476-1727 fol. 2vo..

¹³⁴ Wijnen 1989 blz.67, Wijnen Bronnen blz. 18, idem extract leenboek inv. nr. 1450 blz. 1-2, leenboek inv. nr. 1442 fol. 2vo.

¹³⁵ J.Th. de Raadt, Sceaux Armoriés, 1903, blz. 28 nr. 798.

zijn oom Walraven van Sombreffe. Hij heeft eed gedaan en betaalt 13 “Reijders”. Hierbij waren als mannen van leen Jan van Ghoir erfvoogd en heer van Eys en van Alden Valkenbergh, Cornelis van Harten schout te Vucht, Jacob van Ruellen en Herman Thibout drossaard van Grevenbroeck.¹³⁶

17 juni 1502: Jonker Frederik van Sombreffe, graaf van Kerpen en heer van Reckheim, heeft opgedragen in handen van Odolphus vander Locht als stadhouder van Cornelis van (Glymes) van Bergen, heer van Zevenbergen en Heeswijk, bij commissie van dezelfde Odolphus mede verklaart door mannen van leen hierna vermeld tot behoef van Raes van Grevenbroeck de heerlijkheid van Hoepertingen hoog en laag met haar keuren en breuken, manschappen en al zijn rechten aan de heerlijkheid toebehorend op dezelfde manier hij die te leen houdt van de heren van Heeswijk van wie de stadhouder deze heerlijkheid voorts “gegicht en gegoeijdt” (= in rechte erkend en gegoed) heeft Raes van Grevenbroeck naar het recht van de leenhof van Heeswijk met zekere voorwaarden zoals blijkt uit brieven en zegels tussen de voorn. jonker Frederick en Raes daarna gemaakt. Dit gebeurde voor mannen van leen, Willem van Merode heer van Veulen/Folloigne (Heers) en Herman Bartoleijns van Hoepertingen.

Kasteel Veulen (Heers)

Daarna is op **11 juli 1502** gekomen naar Heeswijk dezelfde Raes voor Philips de stadhouder en mannen van leen Jan van Kessel, Jan Spierinck Jan en Willem van der Heijden en hebben de gift ontvangen op de voorgaande manier opgedragen en heeft hij hulde gedaan naar het hofsrecht.¹³⁷

Raes van Grevenbroeck was de zoon van Jan van Grevenbroeck, heer van Mierlo en Binderveld, en Christina van der Cruys. Hij was niet gehuwd maar verwekte wel vijf kinderen bij Barbara Mertens. Op 29 september 1532 heeft Raes zijn testament opgesteld in zijn kasteel te Mierlo in Noord-Brabant, waarin hij zijn kasteel te Mierlo vermaakt aan zijn neef, Jan van Grevenbroeck, zijn universele erfgenaam. Zijn natuurlijke kinderen kregen ook enkele goederen terwijl zijn geliefde Barbara een jaarlijkse rente van 12 gouden Karolusgulden kreeg. Zij en haar kinderen moesten zich op zijn begrafenis met goed zwart laken kleden. Aan de armen van Mierlo moest men 6 mud brood uitdelen aan de kasteelpoort en aan de broeders van de observanten te Weert schonk hij gedurende zes jaar een ton haringen om elk jaar gedurende zes dagen missen te lezen voor zijn zielenheil.¹³⁸

16 juli 1518: Gekomen is Raes van Grevenbroeck en heeft opgedragen in handen van de stadhouder Jan van Erp die optrad in naam van Marie van Sevenbergen, vrouw van Heeswijk en Dinther, de heerlijkheid Hoepertingen ten behoeve van Jan Willemsz. van der Marck-Arenberg, heer tot Lummen. Hierbij was een geschreven volmacht die Jan van Swertenberge bij zich had, en vervolgens heeft de voornoemde stadhouder de goederen van de heerlijkheid Hoepertingen “gegicht ende gegoit” aan Jan van Swertenberge, die optrad in naam en ten behoeve van Jan van Marck-Arenberg. Mannen van leen waren Willem van Gerwen, man van Brabant en Johan van Verdonck.¹³⁹

27 april 1522: Geraert graaf van der Marck is gecompareerd in persoon voor Leonard van (Glymes) van Bergen heer tot Sevenbergen, Melijn, en Heeswijk en heeft van dezelfde jonker Leenaert ontvangen in leen de heerlijkheid van Hoepertingen en heeft daarvoor hulde gedaan “more solito”

¹³⁶ Wijnen 1989 blz. 67-68, Wijnen Bronnen blz. 18-19, idem extract leenboek inv. 1450, blz. 2. leenboek inv. 1442 fol. 2vo-3

¹³⁷ Wijnen 1989, blz. 68, Wijnen Bronnen blz. 19-20, extract leenboek idem inv. 1450, blz. 2-3, leenboek inv.nr. 1442 fol.3.

¹³⁸ Wijnen Bronnen blz. 20.

¹³⁹ Wijnen 1989 blz. 68, inv.nr. 1442 fol. 3vo.extract leenboek idem inv. 1450, blz. 3-4

(volgens oud algemeen gebruik) en dat bij koop tegen de graaf van Manderscheid en daar jonker Leonard te Brussel was waar deze ontvangst geschiedde heeft genoemde Leonard bij gebreke van zijn mannen van leen van zijn heerlijkheid (Heeswijk) ten gerieve van partijen ontleend (hier in de betekenis van: hij die van een ander in leen houdt c.q. beleend) en begeerd (wenst als) onze mannen van leen van de hertog van Brabant als overste heer te weten jonker Robert van de Marcken, heer tot Bouchout en Marcelis van Immerseel en aldus geschiedde op bovengenoemde datum.¹⁴⁰

3 maart 1540: Jan Bax, is in naam van Robrecht (III) van der Marck, graaf van Arenberg en heer van Hoepertingen, verschenen en heeft hij, in zijn naam van de voorschreven Robrecht, de heerlijkheid Hoepertingen ontvangen. Mannen van leen waren Mathijs Jansz. van Culemborg en Jan Hendricksz. van Nistelroy.¹⁴¹

Robrecht III was de neef van Jan en zoon van Robrecht II. Hij was erfgenaam van het gehele fortuin van zijn grootvader Robrecht I die hij tevens opvolgde als opperhofmeester van Luik, hem toegekend door zijn oudoom Cornelis van (Glymes) van Berghen die in 1523 heer van Heeswijk werd en in 1538 prinsbisschop van Luik als opvolger van Everard van der Marck. Robrecht huwde te Brussel op 23 december 1543 met Anna van Glymes van Bergen, dochter van Antonius van Glymes en Jacqueline de Croy, hij stierf kinderloos op 4 oktober 1544. Zij hertrouwde in 1545 met Hendrik van Montfoort, heer van Abbenbroek.¹⁴²

17 februari 1596: Joest van Campen is verschenen in naam van Margaretha gravin van der Marck en van Arenberg, vrouwe van Hoepertingen, en heeft de heerlijkheid Hoepertingen ontvangen en de eed afgelegd, mannen van leen waren Geurt Jansz. en Jasper Spierinc.¹⁴³

Margaretha(geboren Reckheim, Duitsland in december 1527 gestorven Zevenbergen 18-2-1599) was de oudste zuster van Robrecht III, dochter van Robrecht II van der Marck van Arenberg (1506-1536) en Walburga van Egmond (1500-1547). Zij trouwde in 1547 met Jan de Ligne Barbançon (1520-1568). Uit dit huwelijk werden 6 kinderen geboren, van wie tenminste 2 zoons de volwassen leeftijd bereikten.

Zij bracht haar jeugd door op kasteel Reckheim in de Eifel. Haar vader stierf toen zij acht jaar oud was. Na de dood van broer Robert III in 1544 erfde zij het familiebezit, inclusief de titel van het geslacht Arenberg, met vele bezittingen in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden. Ze werd

¹⁴⁰ inv. nr. 1450 extract leenboek blz. 4. inv. nr. 1442 fol. 3vo-4, Wijnen 1989 blz. 69, Wijnen Bronnen blz. 21

¹⁴¹ Wijnen 1989 blz. 69, Wijnen Bronnen bla. 22, inv. nr. 1442 fol. 4, inv. 1450 extract leenboek blz. 4

¹⁴² Litt. C.J.F. Sloomans, Jan Metten Lippen, zijn familie en zijn stad, een geschiedenis der Bergen-op-Zoomsche Heeren van Glymes, Ad. Donker, uitgever, Rotterdam MCMXLV Antwerpen, blz.341-343.

¹⁴³ Wijnen 1989, blz. 69, Wijnen Bronnen blz. 22, leenboek inv. nr. 1442 fol. 4vo, extract leenboek, inv.nr. 1450 blz. 5.

daarmee een van de rijksten in de Lage Landen. In 1547 trouwde zij met Jan de Ligne Barbançon, ridder van Het Gulden Vlies (1546). Met toestemming van Karel V bepaalde het huwelijkscontract (18-8-1547) dat hun kinderen titel en wapen van Arenberg zouden krijgen. Dit was om het geslacht voor uitsterven te behoeden. Beide echtelieden waren via familierelaties op diverse manieren aan de Nassaus gelieerd. In 1549 werd Margaretha's echtgenoot Ligne benoemd tot gouverneur van Friesland, Groningen en Drenthe, Overijssel en Lingen. In 1560 kwam hij in het bezit van de heerlijkheid Zevenbergen. Aanvankelijk sympathiseerde Jan met de opstandige adel, maar allengs nam hij afstand en ondertekende het Smeekschrift der Edelen niet. Hij kwam dus tegenover Willem van Oranje te staan. Jan sneuvelde in de slag bij Heiligerlee in 1568.

Al voor de dood van Jan de Ligne was het bestuur van de heerlijkheid Zevenbergen, intussen omgedoopt in Baronie, in handen van Margaretha. Na haar mans dood werd ze persoonlijk met de heerlijkheid beleend. Zij bestuurde deze tot haar dood, als vrouwe van Zevenbergen. Kort na de dood van Jan de Ligne vertrok zij uit Zevenbergen. Ze verbleef meestal in Brussel en liet het bestuur van de heerlijkheid over aan de rentmeester, met wie zij een drukke correspondentie voerde. In 1597 keerde Margaretha van der Marck terug naar Zevenbergen en stierf er op 2 februari 1599. Zij werd aanvankelijk begraven in Antwerpen, maar later is haar stoffelijk verschot overgebracht naar de grafelijke grafkelder in Edingen (Henegouwen).¹⁴⁴

Tussen 1546 en 1617 zijn geen leenverheffingen meer opgeschreven te Heeswijk.¹⁴⁵

Na het overlijden van Margaretha ontstonden er twisten over wie in de heerlijkheid zou opvolgen, de tak Marck-Arenberg waartoe Robrecht III en zijn zuster Margaretha en Jan van Ligne behoorde en de tak Lummen waartoe Jan I behoorde. In 1599 wordt Robrecht van Ligne (1564-1614), zoon van Margaretha en Jan vermeld als heer van Aigremont en Hoepertingen. Op 23 september 1600 gaf Robrecht Hoepertingen aan zijn vrouw Claudia van Salm. De stam Lummen eiste Hoepertingen op en zo kwam Filips, kleinzoon van Jan I in het bezit van de heerlijkheid, niet is bekend in welk jaar maar in 1609 noemde hij zich heer van Hoepertingen.¹⁴⁶

Filips van der Marck (1548-1613) trouwde met de jongste dochter van graaf Diederik V van Manderscheid en Virnenburg. Toen met Diederik VI († 1593) deze tak Manderscheid in mannelijke lijn uitstierf maakte hij zich meester van een groot deel van de erfenis. Hij liet zich toen graaf van der Marck noemen, graaf van Manderscheid, baron van Lummen en Seraing-le-Château, heer van Schleiden, Kerpen, Kronenburg, Saffenberg en Hoepertingen. In een akte van 7 december 1609 droeg hij het vruchtgebruik van Lummen en Seraing over aan zijn zoon Ernest. Hij stierf op 12 februari 1613 te Hoepertingen maar werd begraven in de kerk van Niederche nabij Kerpen waar zich twee grafstenen van hem en zijn vrouw bevinden.

Een broer van Filips was Willem van der Marck, de leider van de watergeuzen die zich na de terechtstelling van de graven van Egmond en Hoorne tegen de hertog van Alva keerde.

Hij nam op 1 april 1572 Den Briel in, maar gedroeg zich daarna op wreed achtige wijze en werd uit al zijn functies ontheven Prins Willem van Oranje wees hem uit maar hij mocht in 1576 terugkeren. In 1578 stierf hij te Luik door vergiftiging na een maaltijd bij kanunnik van Rennenberg.¹⁴⁷

Ernest van der Marck-Arenberg werd op het kasteel van Arenberg, de residentie van de Luikse prinsbisschop Ernst van Beieren geboren. Hij was kamerheer van de keizer en kreeg de titel graaf van Schleiden. Hij verhiel Seraing-le Château op 3 december 1613 en Lummen op 17 december 1613.

Op 4 maart 1613 wordt door de heer van Heeswijk het leen van Hoepertingen ontbonden zoals het voordien in 1546 toekwam aan nu wijlen vrouwe Margriet gravin vander Marck en van Arenberg.¹⁴⁸

Hij huwde voor de eerste keer met Sybilla van Hohenzollern die al op 8 augustus 1621 stierf. Op 14 november 1623 huwde hij Anna van Manderscheid. Na haar dood trouwde hij Catharina Reicherts, een eenvoudige dienstmeid uit Esch zij stierf in 1645.

¹⁴⁴ Bron: Resources Huygens ING. Bronvermelding: Marie Therèse Geerts, Marck van Arenberg, Margaretha van der, in Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland.

¹⁴⁵ Zie aantekening in extract leenboek, inv. nr. 1450 blz.5-7.

¹⁴⁶ Wijnen Bronnen blz. 23.

¹⁴⁷ idem blz. 24.

¹⁴⁸ Leenhof Heeswijk inv. nr. 1450 losse bijlage.

6 juni 1617: Pieter Gietoom in naam van Ernest graaf van der Marck doet verheffing van de heerlijkheid Hoepertingen en draagt ze daarna over ten behoeve van jonker Willem van Scharenberg, die de heerlijkheid op dezelfde dag verheven heeft.¹⁴⁹

Hij was raadsheer van de prins-bisschop Ferdinand van Beieren en vanaf 3 juli 1610 kamerheer van de keurvorst van Keulen. Willem was heer van Hoepertingen, Herten onder Wellen en Rijckholt ten zuiden van Maastricht. Hij liet in Hoepertingen het huidige paanhuis (brouwerij) in het dorpscentrum bouwen en liet de oorspronkelijke waterburcht ombouwen tot een kasteel in Maasstijl. Hij was gehuwd met Anna van Lynden (1617-1688), hij stierf op 15 oktober 1632 en werd in de kerk van Hoepertingen begraven. Anna van Lynden overleed op 18 juli 1645. Hun wapenschilden komen voor op de voorgevel boven de ingang deur van het paanhuis en op het herinneringsaltaar dat Anna voor haar overleden man liet oprichten in de kerk. Vermoedelijk na de verbreding van de kerk werd deze grafsteen overgebracht naar de Sint-Jobskapel waar het zich nog steeds bevindt. Het echtpaar kregen vier kinderen: Ernest, Hendrik, Edmond kanunnik op de O.L.V. kerk in Tongeren en Margaretha die op 4 maart 1635 huwde met Godfried van Mombeek.¹⁵⁰

Paanhuis te Hoepertingen met wapen boven deur.

Wapen Scharenberg en van Lynden¹⁵¹

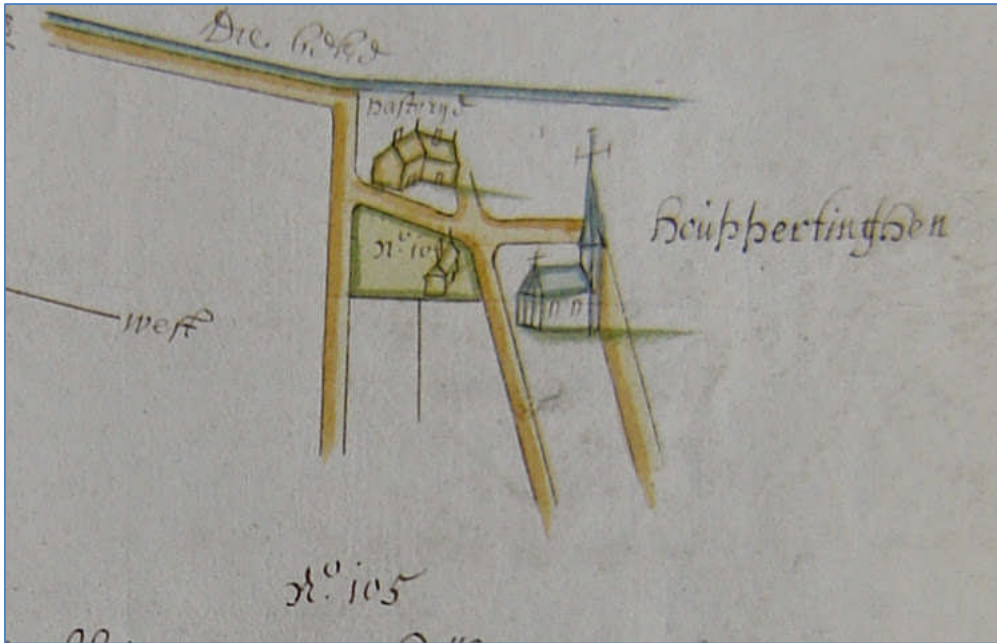

Grafmonument jonker Willem van Scharenberg in de Sint-Jobskapel. (Foto Nico van Dinther)

¹⁴⁹ Wijnen 1989 blz. 69, Wijnen Bronnen blz. 24, leenboek inv. nr. 1442 fol. 4vo, inv.nr. 1450 blz. 6.

¹⁵⁰ Wijnen Bronnen blz. 26.

¹⁵¹ Foto's Luc Wijnants. Beschrijving wapen van Scharenber: "van goud met twee banden van sabel, het schildhoofd van zilver beladen met een bok van sabel", dat van Van Lynden: "van keel met een kruis van goud".

In de 17e eeuw geeft de abdis Anna Catharina de Lamboy (1653-1675) de opdracht aan Pieter Meysmans om alle bezittingen van de abdij van Herkenrode in kaart te brengen.

foto: Detail van de éénbeukige kerk te Hoepertingen, met links de tiendenschuur en boven de pastorie.

7 september 1637: Verschenen voor jonker Joost van Hedinckhuyzen, heer tot Eckart, drossaard van de heerlijkheid Heeswijk, Dinther en Berlicum en stadhouder van de leenhof van Johan, graaf van Tilly, te Heeswijk, Willem Jan Spierinc en Hendrick Jan Spierinc leenmannen van de vz. leenhof, jonker Nicolaes van Oettelaer in naam en gemachtigd door de heer Ernest baren van Scharenberg heer tot Hoepertingen, Herten opperamptenaar van de Haspengouw met procuratiebrieven opgemaakt op 5 augustus 1637 op het kasteel van Hoepertingen door notaris T.Hamont. Op 5 augustus 1637 compareerden de getuigen hierna genoemd de heer Ernest baron van Scharenberg heer tot Hoepertingen, Herten etc. en heeft bij deze aangesteld jonker Nicolaes van Oettelaer om in zijn naam te compareren voor de stadhouder en de leenmannen van de leenhof van Heeswijk om daar te verheffen na de dood van zijn vader de heerlijkheid van Hoepertingen zoals zijn vader op 6 juni 1617 verheven heeft. Gedaan op het kasteel van Hoepertingen in presentie van de heer mr. Leonard Sassenos, docter in de medicijnen en mr. Reinier vande Acker als getuigen. Vervolgens heeft Nicolaes van Oettelaer op grond van genoemde procuratie in naam van Ernest baron van Scharenberg heer tot Hoepertingen in handen van jonker Joost van Hedinckhuyzen heer tot Eckart, drossaard van Heeswijk, Dinther en Berlicum als stadhouder van de heer Joan, graaf van Tilly, leenhulde gedaan en betaald. Hierna is de brief gezegeld door de stadhouder en met het gemeenschepdomzegel van de heerlijkheid van Heeswijk in plaats van die van de leenmannen, gedaan in het jaar 1637 op de 7^e dag van de maand september.¹⁵²

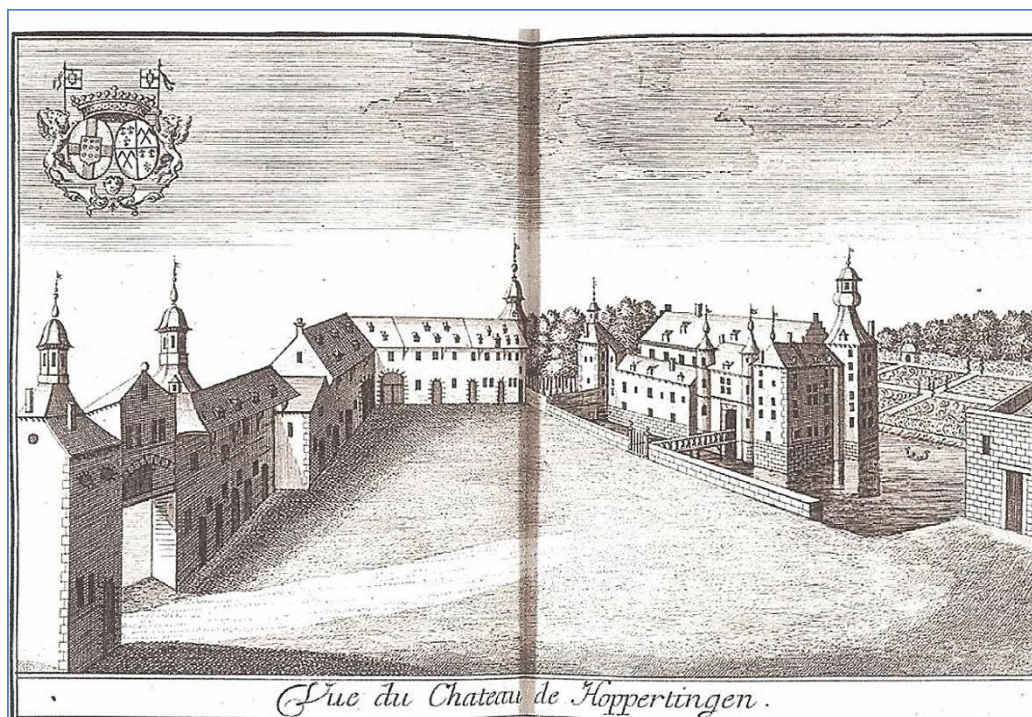

Schependomzegel Heeswijk

¹⁵² Extract leenboek inv. nr. 1450 blz. 6-7.

Ernest van Scharenberg was raadsheer van de prinsbisschop en baron van het Duitse Rijk, titel die keizer Ferdinand II hem verleende in 1635. Hij was heer van Hoepertingen, Herten en Beurs maar verbleef meestal aan het hof te Brussel. In 1643 werd hij door de prinsbisschop benoemd tot landdrossaard van de Haspengouw. In zijn opdracht heeft Jacques Jossart de heerlijke goederen opgemeten in december 1638; zijn gronden hadden een oppervlakte van 63 bunder acht roeden en 13,5 korte roeden. Al vanaf 1655 had Ernest financiële problemen. Op 22 mei 1655 gaf hij het paanhuis de Bilter met boomgaard in hypotheek aan zijn broer Edmond, kanunnik van de O.L.V.-kerk in Tongeren. Op 20 september 1657 kreeg hij hiervoor 3000 florijnen van Edmond tegen een jaarlijkse rente van 200 florijnen. Hij was op huwelijksvoorwaarden getrouwd met Margaretha van Lynden en hadden samen acht kinderen. Op 24 augustus 1660 laat hij een akte opstellen waarin hij verklaart dat zijn oudste zoon Jean Willem de goederen en gronden van Hoepertingen niet zal mogen belasten tenzij hij in zijn leven in grote nood zou verkeren, dan zal hij de heerlijkheid met 8000 florijnen mogen belasten of daaromtrent maar niet meer. Hij mag wel de lasten van zijn broers en zusters, mits hij ze erkent, naar eigen goeddunken vermeerderen, op voorwaarde dat de heerlijkheden Hoepertingen en Herten aan voornoemde zoon blijven.

Op 19 september 1661 voelde Ernest zijn einde naderen en wenste hij zijn laatste wilsbeschikking aan zijn vrouw kenbaar te maken, daarin stelde hij haar aan als vruchtgebruikster van zijn goederen en wordt zijn oudste zoon Jean Willem zijn opvolger, die zal dan alle schulden van zijn ouders moeten betalen. De dag hierna op 20 september 1661 overleed hij in het kasteel.

Kasteel van Hoepertingen ets van Remacle Le Loup (1694-1746)¹⁵³

Ook zijn weduwe moest wegens financiële problemen verschillende goederen in onderpand geven. Op 3 januari 1662 deed zij afstand van het paanhuis in het dorp ten behoeve van haar oudste zoon voor een hypotheekstelling van 4000 florijnen. Zij stond tevens vier bunder nabij de Emmerenweg in Meersbeemden af aan Jean Willem. Op 21 augustus 1664 deed Margaretha afstand van haar goederen aan haar oudste zoon die daarvoor een jaarlijkse rente van 400 florijnen moet betalen aan zijn zuster Anna Catherina, Margaretha behield wel het vruchtgebruik van de Hoepertingse goederen.

Op 28 maart 1667 werd het originele testament van Ernest, dat hij in 1637 had laten opstellen, in bewaring had gegeven aan de pastoor van Hoepertingen Arnold Steynarts, geopend voor de

¹⁵³ Les delices du país de Liège ou description géographique topographique et chorographique des monumens sacrés et profanes de cet évêché-principauté et de ses limites, blz. 92.

schepenbank, in aanwezigheid van meerdere getuigen werd het voorgelezen door pastoor Johannes Frederiks. Margaretha overleed in maart 1671.¹⁵⁴

Op 20 augustus 1668 maakte Mathijs van Asperen vrije grondheer van Heeswijk-Dinther, kolonel in het regiment van Noordholland en gouverneur van het land en de stad van Ravenstein een brief op waarin hij Joachim van Swachoven machtigt voor hem op te treden. Kenbaar werd gemaakt dat op 11 september 1661 door het overlijden van Ernest baron van Scharenberg de leenopvolger nalatig geweest was het leen opnieuw te verheffen. Hij maande hem aan dat alsnog te doen op boete van verbeurtverklaring van de heerlijkheid van Hoepertingen. Als op de oproep, die herhaald werd op 15 september 1668, 29 september en de laatste op 13 oktober 1668 geen gevolg zal zijn gegeven hij over zal gaan tot een procedure. De brief werd opgemaakt op het kasteel van Heeswijk in aanwezigheid van Jan Pieters Dobbelsteen en Anthony Spierinx als leenmannen van het leenhof van Heeswijk.¹⁵⁵

30 december 1670: Op deze datum verscheen voor Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk en Dinther, kolonel van een regiment van Westfriesland en het noorderkwartier in dienst van de hoogmogende heren der Staten Generaal der Verenigde Nederlanden en commandeur van deze stad Meierij en forten van 's-Hertogenbosch, Theodorus van Nieuwenhof, licentiaat in de rechten en advocaat te 's-Hertogenbosch, met een volmacht van Joan Willem baron van Scharenberg, heer van Hoepertingen en Herten, oorlogsraad, kolonel van een infanterieregiment van Z.K. Majesteit van Spanje, edelman van de kamer van zijn doorluchtige hoogheid de keurvorst van Keulen, kamerheer van de prins van Luik en soevereine drossaard van het kwartier van Haspengouw, om met de heerlijkheid Hoepertingen beleend te worden. Vervolgens werd hulde gedaan en werd Theodorus van Nieuwenhof namens Joan Willem baron van Scharenberg beleend met de heerlijkheid van Hoepertingen met de hoge en lage jurisdictie, met toestemming van heer Willem van Raesfelt hoog-en laagschout van deze stad om de akte te 's-Hertogenbosch, ten overstaan van mr. Herman Kuckelinus licentiaat in beide rechten en Sigmund Hendrik Donkers als mannen van leen van onze leenhof, te laten passeren.¹⁵⁶

Jean Willem van Scharenberg erfde in 1671 bij testament Hoepertingen na de dood van zijn moeder, al op 30 december 1670 had hij leenverheffing gedaan, zoals bovenstaand vermeld. Hij huwde met Barbara Buygers waarbij hij drie kinderen had: Hyacint die zeer jong op 5 januari 1669 in Hoepertingen overleed, Beatrice, geboren 3 januari 1572 en overleden 4 maart 1737, kanunnikes in Andenne en Antoon geboren 12 juni 1674 kolonel in het regiment Nassau-Dillenberg van de Verenigde Provinciën. Jean Willem en zijn vrouw Barbara overleden in 1686.

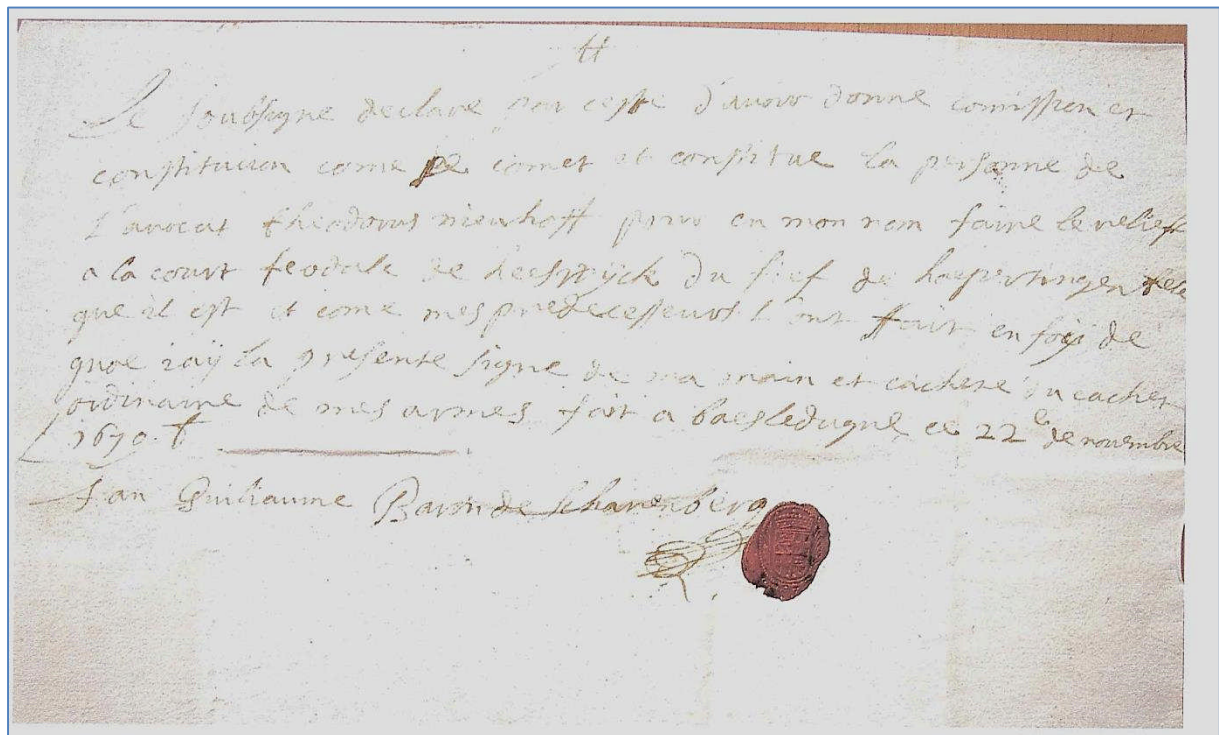
Hoewel hij zijn bezittingen niet met meer dan 8000 fl. mocht belasten is hij nog meerdere leningen aangegaan. In 1662 belaste hij Hoepertingen en Herten met een hypotheek van 18000 fl. en nog eens kreeg hij van Peter Brixius en Leopold Haick, de erfgenamen van de broers Servatius en Leonardus Paludanus uit Maastricht 9600 fl. Op 1 augustus 1669 werd door de erfgenamen van de gebr. Paludanus een proces aangespannen voor de Hoge Raad van Brabant. Op 16 december 1669 verklaarde Jean Willem voor notaris Gijsberti uit Antwerpen 12000 fl. ontvangen te hebben van Jacque Ferdinando de Villegas schepen van Antwerpen en heer van Borsbeek. Indien hij de jaarlijkse rente van 750 fl. nalaat te betalen, zal de Villegas de heerlijkheid Hoepertingen mogen panden en deze geheel of gedeeltelijk te koop stellen. Om aan een mogelijke verkoop te ontkomen, droeg Jean Willem op 1 februari 1674 Hoepertingen over aan zijn zuster Anna Catharina van Scharenberg, die gehuwd was met de graaf van Duras Jean Karel van Oyenbrugge. Al op 1 augustus 1669 besloot de Raad van Brabant aan de eis van de erfgenamen van de broers Paludanus tegemoet te komen en tot openbare verkoop over te gaan. Jean Willem trok zich hiervan niets aan en een reeks bekrachtigingen volgden en uiteindelijk werd op 16 februari 1683 de openbare verkoop via aanplakbrieven officieel kenbaar gemaakt. Al op 13 juli 1682 was er een uitdrukkelijke toestemming van de heer van Heeswijk tot verkoop van de heerlijkheid Hoepertingen voor de erfgenamen van Leonard en Servatius Paludanus. Daar Jean Willem en zijn vrouw Barbara in 1686 waren overleden duurde het tot 5 september 1687 voordat de verkoop aangekondigd werd met het verkoopaffiche van de Raad van

¹⁵⁴ Wijnen 1989 blz. 69-70, Wijnen Bronnen blz. 27-28, voor de akte van 24-8-1660 zie leenboek inv. nr. 1442 fol.78-79vo.De overlijdensdatum in het extract leenboek inv. nr. 1450 wordt aangegeven op 11 september 1661.

¹⁵⁵ extract leenboek inv. nr. 1450 blz. 7-9. In dit stuk wordt als overlijdensdatum van Ernest van Scharenberg 11 september 1661 aangegeven.

¹⁵⁶ leenboek inv. nr. 1442 fol. 8, extract leenboek inv. nr. 1450 blz. 9-10, met bijlage volmacht.

Brabant. De verkoop vond plaats op 10 december 1688 te Brussel aan baron Pierre Louis de Sluse die de heerlijkheid kocht voor 36.500 gulden.¹⁵⁷

Volmacht van 22 november 1670 door Jean Willem baron van Scharenberg met opgedrukt zegel.

25 februari 1689: Guillaume de Sluse, kanunnik van Tongeren, heeft procuratie van Pierre Louis de Sluse, vrijbaron van het Heilige Rijk, heer van Bihain en van de geheime raad van zijn doorluchtige prinselijke hoogheid van Luik etc. om de heerlijkheid Hoepertingen te verheffen en dat op 25 februari 1689, als gevolg van de veroordeling op 1 augustus 1669.¹⁵⁸

Op 22 november 1694 geeft Agatha Briel als vrouw van Heeswijk octrooi aan Pierre Louis de Sluse om over zijn heerlijkheid te mogen beschikken. Pierre Louis de Sluse, baron van het Heilige Rijk, heer van Hoepertingen, Bihain en Bebrouat en Gotem, geeft aan zijn vrouw Margaretha Isabella de Boileau dezelfde macht.¹⁵⁹

In zijn testament wijst Pierre Louis de Sluse zijn kleinzoon Jean Walter tot zijn opvolger in Hoepertingen aan. Na zijn dood in 1710 deed zijn vrouw verheffing in 1713.

25 juli 1713: Lambert de Painetaïn, schepen van 's-Hertogenbosch, heeft volmacht van mevrouw Marie Marguerithe, geboren barones de Boileau en weduwe van Pierre Lois baron de Sluse (procuratie) van 5 mei 1713), om beleend te worden met de heerlijkheid Hoepertingen in koop en opdracht verkregen tegen de erfgenamen Leonardus en Servatius Paludanus, uit kracht van de beslissing van de raad van Brussel van 1 augustus 1669. De procuratie was gegeven in Luik in haar huis, gelegen onder de onschendbaarheid van de collegiale kerk van Sint-Jan de Evangelist op 15 mei 1713. Zij zelf deed verheffing op 25 juli 1713.¹⁶⁰

15 november 1718: Procuratie van 15 november 1718 voor de belening van Hoepertingen aan Juan Gualthère baron de Sluse van Hoepertingen, kleinzoon van mevrouw Marie Marguerithe, geboren barones de Boileau, weduwe van baron de Sluse.¹⁶¹

¹⁵⁷ Wijnen 1989 blz. 70, Wijnen Bronnen blz. 28-29, leenboek inv. nr. 1442 fol. 16.

¹⁵⁸ Wijnen 1989 blz. 71, leenboek Heeswijk nr. 1442 fol. 17-18.

¹⁵⁹ Wijnen 1989 blz. 71, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 25-25vo.

¹⁶⁰ Wijnen 1989, blz. 71, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 40v0-41v0.

¹⁶¹ Wijnen 1989 blz. 71, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 72vo.

De verkoop van 1688 en de verheffingen door de familie de Sluse werden echter door de nakomelingen van Jean Willem van Scharenberg aangevochten. Antoon, zoon van Jean Willem, diende in 1720 een aanklacht bij het feodaal hof van Heeswijk in; hij beweerde dat de verkoop van 1688 tijdens zijn minderjarigheid en zonder zijn medeweten plaats had. Zijn aanklacht bleef echter zonder gevolg. Maar de familie van Scharenberg betwistte de familie de Sluse het bezit van Hoepertingen; Op 30 september 1719 verschijnt voor de leenzaal van Heeswijk Henrich, schepen van Maastricht, in naam van Antonius Hieronimus Josephus, baron van Scharenberg, luitenant- kolonel van het regiment van zijne hoogheid de prins van Nassau en van Dillenborgh, in dienst van de staat, volgens een procuratie van 30 september 1719, om beleend te worden met de heerlijkheid Hoepertingen.¹⁶² Op 7 augustus 1723 verschijnt Joannes Bouritice voor de leenzaal van Heeswijk in naam van Lucia Emerantia Elisabeth van Burnannia, weduwe van Antonis Hieronimus Joseph van Scharenberg, als moeder en wettige voogd van haar dochter Antonia Elisabeth Lucia Barbara, barones van Scharenberg, om reliëf te doen van de heerlijkheid Hoepertingen.¹⁶³ Op 17 november 1724 gaf de heer van Heeswijk te kennen dat Jean Walter de Sluse de heerlijkheid Hoepertingen met alle bijhorigheden, leenroerig van de leenzaal van Heeswijk, bezit.¹⁶⁴ Ondanks deze bevestiging kwam op 6 april 1725 Henrich, schepen van Maastricht en compareert voor de leenzaal van Heeswijk in naam van Lucia Emerantia van Burnannia voor de verheffing van de heerlijkheid Hoepertingen, die haar door de dood van haar dochter is toegefallen.¹⁶⁵

28 januari 1727: Na procuratiebrieven van 9 december 1726, gegeven aan de advocaat Molemaker in Luik, deed ook de weduwe van Jean Walter de Sluse verheffing van de heerlijkheid op 20 januari 1727, waarmee ze dan ook op 28 januari 1727 beleend werd.¹⁶⁶

Maar in datzelfde jaar daagde de zuster van Antoon van Scharenberg op, Beatrice Rosa Geneviève, kanunnikes in Andenne. Ze deed verheffing van Hoepertingen op 10 juli 1727¹⁶⁷, vroeg meteen als eigenares van het kasteel Lucia Emerantia van Burnannia te erkennen en droeg haar vermeende rechten dan ook over op Lucia.¹⁶⁸ Op 12 oktober 1727 verscheen Lucia voor de derde maal voor de leenzaal van Heeswijk en deed nogmaals verheffing, maar toen als vrouw van Hendrik, graaf van Moens en heer van Ravensberg, met wie ze hertrouwd was.¹⁶⁹ Dit was tevens de laatste vergeefse poging van de nakomelingen van Jean Willem van Scharenberg om terug in het bezit van de heerlijkheid Hoepertingen te komen.¹⁷⁰

14 januari 1762: Jean Ferdinand de Sluse was zijn vader opgevolgd in 1727, hij was tevens heer van Berlingen en werd in 1755 burgemeester van Luik. Hij deed verheffing van Hoepertingen in Heeswijk op 14 januari 1762.¹⁷¹ Waarschijnlijk overleed hij in Hoepertingen op 6 april 1766.

18 augustus 1769: Op deze datum deed zijn weduwe, barones Marie Anne Lambertine de Hayme, verheffing van Hoepertingen in Heeswijk.¹⁷² Zij was een dochter van Leonard de Hayme, heer van de baronieën van Houffalize en Bomal en oud-burgemeester van Luik. Zij overleed op 2 september 1788 in Hoepertingen.¹⁷³

Met de Franse inval in 1794 kwamen de Generaliteitslanden onder Frans gezag. Napoleon schafte alle heerlijke rechten af zodat er een einde kwam aan de heerlijkheid Hoepertingen afhankelijk van de leenzaal van Heeswijk.

Marie Thérèse Charlotte Eugénie de Sluse, de dochter van Jean Ferdinand,(1756-1835) was de laatste afstammeling van het geslacht de Sluse. Zij huwde met Etienne Francois de Stenbier de Wideux 1753-1835) en had zes kinderen.

¹⁶² Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 79vo.

¹⁶³ Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 84-84vo.

¹⁶⁴ Wijnen 1989 blz. 71, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 87-87vo.

¹⁶⁵ Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 88vo.

¹⁶⁶ Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 93-93vo, en fol. 97.

¹⁶⁷ Wijnen 1989, blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1442 fol. 98vo.

¹⁶⁸ Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1443 op genoemde datum.

¹⁶⁹ Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1443 op genoemde datum.

¹⁷⁰ Wijnen Bronnen blz. 29-31.

¹⁷¹ Wijnen 1989 blz. 72, leenboek Heeswijk inv. nr. 1444 fol. 117vo-118.

¹⁷² Wijnen 1989 blz. 73, leenboek Heeswijk inv. nr. 1444 fol. 160vo-161vo.

¹⁷³ Wijnen 1989 blz. 73. Zie ook Wijnen Bronnen blz. 32-39 voor de familie de Sluse.

Hun zoon is Eugène de Stenbier getrouwd met Stéfanie van Willigen hebben één dochter Marie de Stenbier (1846-1898) getrouwd met Paul de Brigode Kemlandt (1841-1914), zij overlijden kinderloos. Zij waren eigenaren van het kasteel van Hoepertingen.¹⁷⁴

Paul de Brigode Kemlandt en Marie Stenbier

Kasteel Mariagaarde te Hoepertingen (foto Nico van Dinther)

¹⁷⁴ Rombout Nijssen; Onderzoeksgids voor de geschiedenis van kasteelbewoners van Haspengouw. van grote en kleine komaf Nieuwerkerken, blz. 40-41.